

Z A P O M N I A N Y
ZOOTECHNICZNY/ROLNICZY ZAKŁAD DOŚWIADCZALNY
W FISZEWIE
NA ŻUŁAWACH MALBORSKICH
W TEJ CZĘŚCI ZWANYCH ŻUŁAWAMI FISZEWSKIMI
I JEGO LUDZIE
1949-1950/1951

OPRACOWAŁ
KAZIMIERZ PARFIANOWICZ

Dokumentacja źródłowa wykonana dla Instytutu Uprawy Nawożenia
i Gleboznawstwa Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach

PUŁAWY 2018

INSTYTUT UPRAWY NAWOŻENIA I GLEBOZNAWSTWA

PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

24-100 Puławy, ul. Czartoryskich 8, Tel. 81 4786700, 4786800, fax 81 4786900

e-mail: iung@iung.pulawy.pl; WWW.iung.pulawy.pl

Dyrektor: *prof. dr hab. Wiesław Oleszek*

DZIAŁ UPOWSZECHNIANIA I WYDAWNICTW

Tel.: 81 4786720, fax 81 4786721

Kierownik: *dr inż. Mariusz Zarychta*

Archiwum IUNG-PIB:

Liliana Nowakowska (do 2016 r.)

Małgorzata Maziarz

Opracowanie redakcyjne: *Maria Michałkiewicz*

KAZIMIERZ PARFIANOWICZ, urodzony w Wilnie, syn Antoniego i Teresy Marianny Parfianowiczów, historyk sztuki, absolwent Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, wykładowca na Wydziale Artystycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, obecnie na emeryturze. Mieszka w Puławach. Od sierpnia 1949 r. do początku stycznia 1951 r. wraz z rodzicami, pracującymi w Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo, mieszkał w Fiszewie i tu uczęszczał do pierwszych klas szkoły podstawowej.

Niniejsza dokumentacja nie jest monografią działalności Zakładu Doświadczalnego Fiszewo. Wykorzystane materiały pochodzą z akt osobowych pracowników ZD Fiszewo; akta te są przechowywane w Archiwum Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach i nie obejmują całokształtu działalności ZD Fiszewo.

Szanowni Państwo!

Historia powołanego w 1917 roku w Puławach Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego, po roku 1921 noszącego nazwę Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego (PINGW) jest niezwykle bogata i ciekawa. Była ona wielokrotnie prezentowana z okazji różnych jubileuszy. Jednak w opracowaniach i prezentacjach multimedialnych niewiele uwagi poświęcano dotychczas zakładom doświadczalnym, stanowiącym integralne części Instytutu. Liczba i przynależność organizacyjna tych jednostek charakteryzuje się dużą zmiennością, związaną ze zmianami w funkcjonowaniu PINGW.

Historię poszczególnych zakładów doświadczalnych tworzyli ludzie tam pracujący, emocjonalnie związani ze swoim warsztatem pracy. Ich zaangażowanie i wysiłek zasługują na ocalenie od zapomnienia, zwłaszcza jeśli uwzględni się warunki w jakich pracowali.

Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach, jako jeden ze spadkobierców PINGW wspiera wszelkie działania ukazujące historię i rolę poszczególnych jednostek organizacyjnych, w tym także zakładów doświadczalnych. Jednym z takich działań są publikacje w wersji klasycznej (drukowanej) i internetowej. Stwierdzenie to dotyczy również Zakładu Doświadczalnego w Fiszewie, należącego do Oddziału Pomorskiego PINGW.

Zakład ten funkcjonował tylko przez 22 miesiące (od 1.III.1949 r. do 31.XII.1950 r.), ale jego historia obfituje w fakty i wydarzenia osadzone w ówczesnych realiach. Współtworzyli ją ludzie tam pracujący, charakteryzujący się dużą aktywnością i troską o sumienne wypełnianie powierzonych im zadań. Jedną z tych Osób był mgr inż. Antoni Parfianowicz, który w swojej karierze zawodowej był potem przez wiele lat związany z IUNG w Puławach, jako doświadczalnik, a także kierownik Pracowni Wydawnictw. W 1961 roku uzyskał stopień doktora nauk rolniczych na podstawie rozprawy pt. „Łąki żuławskie w latach 1949-1955” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Grzymały.

Cieszę się, że syn śp. dr. Antoniego Parfianowicza Pan Kazimierz Parfianowicz podjął cenną i pracowitą próbę przedstawienia historii zakładu doświadczalnego w Fiszewie oraz sylwetek ludzi, którzy tam pracowali.

W imieniu Dyrekcji IUNG-PIB w Puławach składam podziękowanie oraz wyrażam uznanie Autorowi opracowania dotyczącego zakładu doświadczalnego w Fiszewie, położonego na Żuławach Malborskich.

Zachęcam Państwa do zapoznania się z szeroką gamą informacji, często unikatowych, a dotyczących jednostki w Fiszewie.

Myślę, że opracowanie przygotowane w sposób profesjonalny przez Pana Kazimierza Parfianowicza będzie ważnym źródłem informacji, ale także przesłanką do przemyśleń i refleksji. Sądzę również, że nasi poprzednicy zasłużyli na pamięć i szacunek.

Życzę przyjemnej lektury.

Z poważaniem
prof. dr hab. Stanisław Krasowicz

Z-ca Dyrektora IUNG-PIB
ds. naukowych

Zakład Doświadczalny w Fiszewie był w roku 1949 jednym z 18 zakładów doświadczalnych należących do Oddziału Pomorskiego Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego. Był to ogromny stan posiadania ziemi i nieruchomości; utworzony z dawnych majątków niemieckich i upaństwowionych majątków polskich przekazanych Państwowym Nieruchomościom Ziemskim oraz majątków przejętych od Centrali Rolniczej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”.

Według stanu z sierpnia 1949 r. do Oddziału Pomorskiego PINGW należały następujące Zakłady Doświadczalne:

Dźwierzno
Fiszewo
Głębokie
Głódowo
Kamienica
Kołuda Wielka
Kończewice
Mełno
Minikowo
Mochetek
Nowy Cieczotów
Piotrkówko
Posorty
Radostowo
Salno
Ugoszcz
Wojnowo
Wtelenko

Liczba 18 zakładów doświadczalnych przerastała możliwości PINGW: nie sposób było zapewnić wszystkim zakładom obsadzenia stanowisk kierowniczych i specjalistycznych: powojenny brak fachowców skazywał te zakłady na niemożliwość realizowania programowych zadań badawczych. Poza tym wielość zakładów przerastała rzeczywiste potrzeby doświadczalnictwa rolniczego.

Ta sytuacja zmusiła władze do reorganizacji: powołano nowe instytuty naukowe rolnicze, większość zakładów przekazano Państwowym Gospodarstwom Rolnym gdzie zaczęły funkcjonować jako zakłady produkcyjne. Taki los spotkał też Zakład Doświadczalny w Fiszewie, borykający się z trudnościami organizacyjnymi, finansowymi, kadrowymi.

Niskie zarobki w doświadczalnictwie rolniczym zniechęcały do podejmowania czy kontynuowania pracy: wynagrodzenia w zakładach doświadczalnych wynosiły około połowy, lub nieco ponad połowę, uposażenia za pracę na takich samych stanowiskach w PGR.

Słabość finansowa PINGW-u bezpośrednio dotykała pracowników: wypłaty poborów często były dokonywane z opóźnieniami, podobnie jak premie, które nierzadko nie były wypłacane w terminach.

Niedobór pracowników utrudniał, a niekiedy nawet uniemożliwiał, wykorzystanie przysługujących urlopów wypoczynkowych.

W takich warunkach przyszło wykonywać swoje obowiązki również pracownikom Zakładu Doświadczalnego w Fiszewie.

Fiszewo: wieś na Żuławach Wiślanych, w rejonie Żuław Malborskich, na obszarze zwanym dawniej Żuławami Fiszewskimi, położona między Malborkiem a Elblągiem w odległości 14 km na pn.-wsch. od Malborka i 18 km na pd.-zach. od Elbląga.

W przedrozbiorowej Rzeczypospolitej Fiszewo należało do województwa malborskiego; od r. 1772 pozostawało w zaborze pruskim. Po II wojnie światowej było w województwie gdańskim, w powiecie malborskim, następnie w powiecie elbląskim, obecnie w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie elbląskim, w gminie Gronowo Elbląskie.

Poniemiecki majątek w Fiszewie w roku 1946 został przejęty przez Państwowe Nieruchomości Ziemskie, a w roku 1949 przekazany Państwowemu Instytutowi Naukowemu Gospodarstwa Wiejskiego – Oddziałowi Pomorskiemu z siedzibą dyrekcji Oddziału w Bydgoszczy, który utworzył tu, działający zapewne od 1 marca 1949 r., Zootechniczny Zakład Doświadczalny Fiszewo, przekształcony w Zakład Doświadczalny Fiszewo i następnie w Rolniczy Zakład Doświadczalny Fiszewo.

Po likwidacji Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego (istniał w latach 1917-1950) i utworzeniu w jego miejsce kilku nowych instytutów, Rolniczy Zakład Doświadczalny Fiszewo od 1.I.1951 r. został włączony do nowopowstałego Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa i przekształcony w Pole Doświadczalne.

Zmiany organizacyjne oraz zamierzenie utworzenia w Starym Polu (odległym od Fiszewa o ok. 3 km) Zakładu Naukowego należącego do Centralnego Instytutu Rolniczego, a następnie do IUNG, spowodowały rezygnację z utrzymywania obok siebie dwóch odrębnych zakładów o podobnym zakresie działania. Pole Doświadczalne w Fiszewie zostało zlikwidowane (zapewne w r. 1951) a jego majątek (lub jego część) przejęło Przedsiębiorstwo Robót Geologicznych, które wkrótce rozpoczęło w Fiszewie prace poszukiwawcze w ramach swojej specjalności.

Następnie utworzono tu Państwowe Gospodarstwo Rolne Fiszewo. Gospodarowało ono na gruntach o powierzchni 1111,57 ha. Prawdopodobnie taki, lub zbliżony, był areal PINGW-owskiego Rolniczego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo i współtworzącego z nim całość gospodarstwa PINGW w Fiszewie.

Mimo zlikwidowania tego Zakładu, na podstawie porozumienia z dyrekcją Przedsiębiorstwa Robót Geologicznych a następnie z dyrekcją PGR, kontynuowano na ich gruntach niektóre doświadczenia założone w poprzednich latach przez PINGW i IUNG.

Praca na terenie Żuław, także w Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo, była (i jest) specyficzna i trudna ze względu na szczególne warunki terenowe: niskie położenie w stosunku do poziomu morza powodowało duże nasycenie gruntów wodą i konieczność ich meliorowania systemem studzienek, rowów, kanałów, pomp i urządzeń hydrotechnicznych odwadniających. Gęsta sieć rowów ograniczała powierzchnie uprawowe i utrudniała prowadzenie prac szczególnie z zastosowaniem sprzętu mechanicznego.

Warunki glebowe i wodne oraz klimatyczne zmuszały do uprawiania roślin mogących wegetować i plonować w tych warunkach.

Najpoważniejszym problemem był powojenny brak kadr – specjalistów mogących kierować pracami i wykonywać je, stąd przeciążenie pracowników obowiązkami i ograniczenie wykonywania przez Zakład Doświadczalny zadań programowych.

O dramatycznej sytuacji kadrowej informuje pismo z 4 lipca 1950 r., w którym podano aktualny stan zatrudnienia: 5 pracowników merytorycznych przy konieczności zatrudnienia jeszcze 25 osób. Brakowało ludzi do pracy, a ci, którzy ją podjęli, nie mogąc sprostać przeciążeniu obowiązkami, przy niskim poziomie wynagrodzeń (mimo 20%-owego dodatku do wynagrodzenia za pracę w szczególnie uciążliwych warunkach na Żuławach – tzw. dodatku żuławskiego) i nieregularnych wypłatach oraz trudnych warunkach bytowych (brak mieszkań bądź prymitywne warunki mieszkaniowe), a także uciążliwościom klimatycznym, w krótkim czasie rezygnowali z pracy; stąd duży przepływ pracowników i krótkie okresy ich zatrudnienia. Niestabilność kadrowa odbijała się na funkcjonowaniu Zakładu.

Dotyczyło to także kadry kierowniczej. Kierownicy Zakładu po kilku miesiącach, tygodniach, a nawet po kilkunastu dniach składali rezygnację. Sytuacja była taka, że przez cały czas istnienia Zakładu zarządzali nim tylko dwaj kierownicy (jedna osoba przez 15 miesięcy, druga – 13 dni), a pozostali trzej byli zatrudnieni czasowo na stanowisku p.o.-pełniącego obowiązki.

*

Rolniczy Zakład Doświadczalny Fiszewo składał się z biura – administracji i 7 działów naukowych. Ich obsada kadrowa w stanie na 1 lipca 1950 r. przedstawiała się następująco:

Kierownik Zakładu: brak. Zakładem zarządza osoba p.o. (pełniąca obowiązki) kierownika (od 15 kwietnia do 31 sierpnia 1950 r.).

1. Dział Zootechniczny

Obsadzone tylko jedno stanowisko – kierownika.

Nie obsadzone stanowiska 3 asystentów, 2 techników, 1 laboranta.

Na 7 niezbędnych pracowników był zatrudniony tylko jeden.

Brak 6 pracowników

2-3. Dział Melioracyjny i Dział Łąkarski

Obsadzone tylko dwa stanowiska: kierownika i technika.

Nie obsadzone stanowiska 2 asystentów, 1 technika, 2 laborantów.

Na 7 niezbędnych pracowników byli zatrudnieni tylko dwaj.

Brak 5 pracowników.

4. Dział Roślinny

Nie obsadzone ani jedno stanowisko.

Brak kierownika, 2 asystentów, 1 technika, 1 laboranta.

Brak 5 pracowników.

5. Dział Mechanika Roln.

Dział nie uruchomiony z powodu braku pracowników: nie obsadzone ani jedno stanowisko.

Brak kierownika, 1 asystenta, 1 technika, 1 laboranta.

Brak 4 pracowników.

6. Dział Ryżowy

Obsadzone tylko jedno stanowisko: kierownika.

Brak 1 asystenta, 1 laboranta.

Brak 2 pracowników.

7. Dział Pszczelarski

Obsadzone tylko jedno stanowisko: kierownika.

Brak 1 asystenta, 1 technika, 1 laboranta.

Brak 3 pracowników.

Aby prowadzić zamierzoną, programową działalność Zakład fiszewski powinien mieć pełną obsadę 30 pracowników merytorycznych:

6 kierowników działów

10 asystentów

7 techników

7 laborantów

Razem: kierownik Zakładu i 30 pracowników merytorycznych.

Stan na dzień 1 lipca 1950 r.:

Brak obsady stanowiska kierownika Zakładu

Nie obsadzone 2 stanowiska kierowników działów

Brak obsady stanowisk: 10 asystentów, 6 techników, 7 laborantów.

Obsadzone tylko 4 stanowiska kierowników działów i 1 stanowisko technika: razem 5 stanowisk.

Brak kierownika Zakładu i 25 pracowników merytorycznych; razem 26 stanowisk wakujących na 31 stanowisk pełnej obsady.

Zapewne z powodu braku specjalistów połączono pod jednym kierownictwem Dział Melioracyjny i Dział Łąkarski, funkcjonujące tylko z jednoosobową obsadą.

*

W całym okresie 22 miesięcy istnienia Zakładu Doświadczalnego w Fiszewie (od 1.III.1949 r. do 31.XII.1950 r.) zarządzały nim następujące osoby:

Marta Wilkońska nominalnie od 1.I.1949 r. do 9.VI.1950 r. była kierownikiem Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo (zapewne od 15.IV.1950 r. na urlopie, skoro od 15 kwietnia obowiązki kierownika pełni inna osoba).

Antoni Parfianowicz od 15.IV do 31.VIII.1950 r. pełnił obowiązki kierownika Rolniczego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo (od 1 do 31.VIII na urlopie, stąd kolejna osoba pełni obowiązki kierownika od 1 sierpnia 1950 r.).

Wilhelm Sawka od 1.VIII do 31.VIII.1950 r. pełnił obowiązki kierownika Rolniczego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo, a od 1.IX do 13.X.1950 r. nadal był pełniącym obowiązki kierownika Zakładu (od 2.X nie wykonywał swoich obowiązków wobec przebywania na leczeniu szpitalnym); pełnienie obowiązków kierownika Zakładu przez kolejną osobę już od 28.IX.1950 r. wskazuje na to, że już 27 września nie wykonywał swoich obowiązków.

Szczepan Łada od 28.IX do 30.XI.1950 r. pełnił obowiązki kierownika Zakładu (faktycznie do 20 listopada, bo od 21 listopada rozpoczął urzędowanie nowy kierownik Zakładu); był p.o. kierownikiem administracyjno-gospodarczym ZD Fiszewo.

Eugeniusz Sporny od 15.XI do 31.XII.1950 r. był kierownikiem Rolniczego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo: urzędowanie w Fiszewie rozpoczął 21 listopada. Od 4 grudnia 1950 r. do 18.I.1951 r. przebywał na urlopie, w czasie którego złożył rezygnację z pracy; rozwiązanie stosunku służbowego nastąpiło z dniem 31.XII.1950 r.

Pracował w Fiszewie przez 13 dni (21.XI-3.XII).

*

O zaangażowanie na stanowisko kierownika Zakładu Doświadczalnego Fiszewo ubiegał się Stanisław Laskowski: wniosek z 4.XI.1949 r. o zaangażowanie go na stanowisku kierownika nie został zrealizowany, podobnie jak kolejny wniosek z 4.IX.1950 r. o zatrudnienie go na stanowisku kierownika Działu Agrotechnicznego (wcześniej nie było działu o tej nazwie) w ZD Fiszewo, załatwiony odmownie decyzją dyrekcji Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie z dnia 11.X.1950 r.

*

Na stanowisku kierownika administracyjnego Zakładu pracował, od 1.III do 30.XI.1950 r., Jacek Majewski, od 1.XII.1950 r. przeniesiony na równorzędne stanowisko do Zakładu Doświadczalnego Minikowo.

16.XI.1950 r. kierownikiem administracyjno-gospodarczym RZD Fiszewo został mianowany Kazimierz Lewanowicz: w terminie do 25.XI.1950 r. miał przejąć ZD Fiszewo od p.o. kierownika Szczepana Łady (objął to stanowisko).

Na stanowisku rządcy Zakładu pracowali:

Adolf Huk od 1.III do 31.X.1949 r.

Błażej Szatkowski od 19.III do 31.III.1950 r.

Zygmunt Podlisiecki od 1.IX do 30.XI.1950 r.

Janusz Gulczyński pismem z 11.VII.1949 r. został skierowany na 3-miesięczny okres próbny do Zakładu w Fiszewie na stanowisko rządcy od 15.VII.1949 r. (brak dalszych dokumentów: nie wiadomo czy objął to stanowisko).

Roman Kłós pismem z 17.I.1950 r. został zatrudniony od 1.II.1950 r. na stanowisku rządcy Zakładu. Stanowiska nie objął: pismem z 24.I.1950 r. złożył rezygnację z pracy.

Dział Ryżowy

Utworzenie w ZD Fiszewo Działu Ryżowego było związane z przyjętym przez Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego programem prac doświadczalnych nad możliwością aklimatyzacji ryżu w Polsce. Prace te podjęto od początku roku 1948 w Puławach i następnie prowadzono w kilku miejscach w Polsce. Jednym z nich było Fiszewo.

W roku 1949 utworzono tu dwa poletka ryżowe. Były to niewielkie płytkie baseniki z wodą, uformowane w ziemi, otoczone kilkunastocentymetrowej wysokości wałem ziemnym, zajmujące razem zaledwie kilkanaście metrów kwadratowych powierzchni. Na nieco wyższym poziomie, tuż nad poletkami, był basenik z wodą, również uformowany w ziemi, z dużym drewnianym, zbudowanym z desek kołem, na którym, w pobliżu obrzeża, były umocowane blaszane czerpaki. Koło było poruszane niewielkim silnikiem spalinowym. Woda do owego baseniku była doprowadzona węzłem gumowym z odległego o kilkadziesiąt metrów kranu: tu traciła swój chłód i powoli przybierała temperaturę nadającą się dla sadzonek ryżowych. Po uruchomieniu silnika koło obracało się, czerpaki nabierały wody, wylewały ją na szeroką, obitą blachą rynną, którą spływała na poletka.

Oba poletka znajdowały się między niewielkim ceglanym, nieczynnym (dawniej protestanckim) kościołem a plebanią pastora, zamieszkaną przez pracowników Zakładu Doświadczalnego.

Dział Ryżowy, według struktury organizacyjnej ZD Fiszewo, powinien być obsługiwany przez 3 pracowników: kierownika, technika i laboranta. Według pisma z 1 lipca 1950 r. była w nim wówczas zatrudniona tylko jedna osoba, na stanowisku kierownika. Była to zapewne pomyłka, bowiem w dziale tym był wtedy zatrudniony tylko jeden pracownik – na stanowisku asystenta technicznego: był nim Czesław Rekieć (pracował w tym dziale i w ZD Fiszewo do 30.XI.1950 r.).

Wobec braku pełnej obsady działu poletkami ryżowymi zajmowali się doraźnie również pracownicy innych działów.

Do codziennych obowiązków pracownika Działu Ryżowego należało czuwanie nad poziomem nawodnienia poletek, prowadzenie dokumentacji, w której odnotowywano, kilkakrotnie w ciągu dnia, temperaturę powietrza, nasłonecznienie, zachmurzenie, wilgotność powietrza, wietrzność, temperaturę wody na poletkach i w zbiorniku-baseniku oraz codziennie mierzono wzrost i przyrost roślin oraz stopień ich rozwoju.

Prowadzono też dokumentację fotograficzną (album ze zdjęciami i opisami).

Dział Ryżowy pozostawał pod kontrolą merytoryczną Antoniego Parfianowicza.

Do Fiszewa kilkakrotnie przyjeżdżał z Puław, dla zapoznania się z postępami pracy nad ryżem, główny organizator eksperymentu ryżowego w Polsce, inż. Piotr Sobczyk.

Wraz z zakończeniem istnienia w Fiszewie Pola Doświadczalnego IUNG (1951?) eksperyment ryżowy zapewne został zamknięty, wszystkie urządzenia zdemontowano, poletka zlikwidowano.

Fiszewski eksperyment ryżowy, w proporcji do pozostałych działów, był marginesem działalności Zakładu, ale stał się najbardziej rozpropagowaną częścią prowadzonych tu doświadczeń.

Pozostawał pod nadzorem czynników politycznych, wykorzystujących go do celów propagandowych, typowych dla ówczesnego systemu ustrojowego. Eksperyment ryżowy był prezentowany w prasie, ukazywały się informacje w gazetach, fotografie, do Fiszewa organizowano wycieczki rolników, wycieczki szkolne.

Ryż w Fiszewie stał się narzędziem propagandy ideologicznej ówczesnego tryumfalizmu reprezentującego tu naukowe i para-naukowe eksperymenty w dziedzinie przyrodniczej prowadzone w Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich (ZSRR).

Do Fiszewa przyjeżdżali na kontrole funkcjonariusze partyjni, a kilkakrotnie także delegacje specjalistów z ZSRR.

*

W Fiszewie ktoś, korzystając z otwartego dostępu do poletek ryżowych, zaczął nocami kraść paliwo z baku silnika. Wobec tego silnik i bak zostały obudowane drewnianą skrzynią, umocnioną blachą, zamykaną na kłódkę. Zemsta złodzieja nastąpiła wkrótce: deszczową nocą powyrywał na poletkach część uprawy: rośliny leżały rzucone, w wodzie i obok poletek.

Zawiadomienie o tym Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej w Malborku spowodowało natychmiastowy przyjazd samochodem dwóch milicjantów z psem tropiącym. Tropienie, wobec rozmycia śladów przez deszcz, nie przyniosło rezultatu.

Dla zapobieżenia kradzieżom i niszczeniu całość poletek, wraz z urządzeniami nawadniającymi, została otoczona bardzo wysokim ogrodzeniem z grubej drucianej siatki ogrodzeniowej z bramką zamykaną na specjalną kłódkę. Okazało się to skuteczne.

Ryż w Fiszewie pozostawał pod obserwacją wojewódzkich czynników partyjnych w Gdańsku i w kręgu zainteresowań, zapewne również politycznych, w ZSRR.

Obecnie, po odtajnieniu części akt amerykańskich służb specjalnych, okazało się, że Fiszewo znalazło się w obszarze zainteresowań CIA (Centralna Agencja Wywiadowcza), która wśród licznej dokumentacji prasowej, dotyczącej spraw ekonomicznych i rolniczych Polski, umieściła także notę z dziennika „Wola Ludu” (nr 52, 21 lutego 1950 r.) dotyczącą zastosowania w rolnictwie preparatów hormonalnych, opartą na doświadczeniach przeprowadzanych w Rolniczym Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo.

ADMINISTRACJA

Biuro

W biurze Zakładu pracowały: Teresa Marianna Parfianowiczowa jako pomoc biurowa (1.VIII.1949-15.XII.1950), Irena Szramke jako siła biurowa (od 10.III.1950) i Henryka Barczakówna jako pomocnicza siła biurowa (od 24.III.1950). Pod datą 28.VI.1950 r. został zanotowany Błażej Szatkowski jako pracownik biurowy (wcześniej), od 19 do 31.III.1950 r. był rządcą w ZD Fiszewo i następnie do 31.VII.1950 r. był zatrudniony jako pomoc gosp.).

Księgowość

Na stanowisku księgowego, od początku funkcjonowania ZD Fiszewo do połowy roku 1950, była zatrudniona Stefania Gliszczyńska (1.III.1949-?VI.1950).

Na stanowisku głównego księgowego pracowali Lech Cieślewicz (2.I-31.III.1950) i Józef Pastucha (19.III-31.XII.1950). Jako księgowa techniczna była zatrudniona Maria Neumann (19.I-31.V.1950).

Na stanowisku kalkulatora pracowali J. Czajkowski (wiadomość z 17.V.1950) i Stanisław Jeremko (od 1.XI.1950) oraz Czesława Mazurek, odbywająca tu praktykę (wiadomość z 20.XI.1950).

Halina Piotrowska była zatrudniona na stanowisku kasjera-statystyka (od 20. IV. 1950).

Magazyny

Na stanowisku magazyniera Zakładu był zatrudniony Józef Wasiewicz (1.VII.1949-30.VI.1950).

DZIAŁY NAUKOWE

Dział Zootechniczny

Na stan pogłowia bydła w Dziale Zootechnicznym składało się 140 krów mlecznych i jałówek (wiadomość z 1.VI.1950).

Na stanowisku asystenta hodowli pracował Bolesław Filipiak (od ?: w sierpniu 1949 już korzystał z urlopu wypoczynkowego, zakończył pracę 30.VI.1950); wcześniej był zatrudniony jako asystent techniczny w tym Dziale.

Na stanowisku kontraktowego asystenta technicznego (w Zootechnicznym ZD Dźwierzno był od 1.XI.1948 zatrudniony jako asystent zootechniczny) najpewniej w Dziale Zootechnicznym, Tadeusz Wędrowski (brak daty rozpoczęcia pracy w Fiszewie; pracował tu do 31.XII.1949).

Na stanowisku asystenta w Dziale Zootechnicznym pracował Wilhelm Sawka (od 10.IX.1949), następnie kierownik tego Działu (od 1.III.1950), p.o. kierownika ZD Fiszewo (1.VIII-31.VIII.1950) i zastępca kierownika Zakładu (1.IX-13.X.1950).

W Dziale Zootechnicznym (od 1.IV.1950) był zatrudniony technik hodowlany Klemens Wolnik jako p.o. młodszego zootechnika (następnie, przed 21.IX.1950, przeniesiony do Działu Roślinnego, w którym pracował do 10.XI.1950).

W tym Dziale pracowała na stanowisku asystenta technicznego (1.VII-31.XII.1950) Barbara Butkiewicz i Halina Żmudzińska, technik hodowlany (15.IX-15.XI.1950).

Dział Melioracyjny i Dział Łąkarski

Mimo zamierzonej odrębności tych dwóch działów i traktowania ich jako odrębnych jednostek, ale funkcjonujących wspólnie, w praktyce połączono je w dział Melioracyjno-Łąkarski kierowany przez jednego kierownika i działający jednym zespołem pracowników.

Kierownikiem Działów Melioracyjnego i Łąkarskiego został mianowany (od 15.VIII.1949) Antoni Parfianowicz, zaangażowany (od 15.VIII.1949) w charakterze starszego asystenta łąkarsko-melioracyjnego; od 15.IV do 31.VIII.1950 pełnił obowiązki kierownika ZD Fiszewo.

Asystentem w Dziale był Bronisław Fedeci (przyjęty do pracy pismem z 4.V.1949, pracował do 31.VII.1949).

Zacheusz Przedworski był zatrudniony w Dziale Melioracyjno-Łąkarskim najpierw jako pracownik dniówkowy (1.IX-31.XII.1949) i następnie (1.I-12.XI.1950) jako technik łąkarski.

Łucja Płocieniak pracowała na stanowisku technika łąkarskiego (1.VIII-31.XII.1950).
Olgierd Leszkiewicz był asystentem (1.X-31.XII.1950) w tym dziale.

Dział Roślinny

Według stanu organizacyjnego ZD Fiszewo w dn. 1 lipca 1950 r. Dział Roślinny nie miał ani jednego pracownika.

Starania o obsadzenie stanowisk zdawały się już przynieść wynik: od 1.VIII.1950 r. kierownikiem działu został mianowany Mieczysław Dzierzkowski. Po wizycie w Fiszewie pismem z 6.VIII.1950 r. złożył rezygnację (pracy nie podjął).

Na stanowisku laboranta, zapewne w Dziale Roślinnym, pracował (1.VII.1949-30.VI.1950) Eugeniusz Mróz (następnie, do 14.XI.1950 r., zatrudniony jako kierowca samochodowy).

Klemens Wolnik (od 1.IV.1950 przyjęty do pracy jako p.o. młodszego zootechnika w Dziale Zootechnicznym) przed 21.IX.1950 r. został przeniesiony do Działu Roślinnego; pracował w ZD Fiszewo do 10.XI.1950 r.

Wanda Leszkiewicz była asystentką w Dziale Roślinnym (1.X-31.XII.1950). W związku z likwidacją Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego i przejściem ZD Fiszewo przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa oraz przekształceniem go w Pole Doświadczalne Fiszewo pracowała tu jeszcze od 1.I do 31.III.1951.

Ofertę pracy na stanowisku asystenta w Dziale Roślinnym ZD Fiszewo złożył (24.XI.1950) technik-rolnik Marian Teszka; pracy tej nie otrzymał (likwidacja PINGW).

Z tego samego powodu odmowę zaangażowania w ZD Fiszewo na stanowisku asystenta w Dziale Roślinnym otrzymał (pismo z 28.XII.1950) inż. Jan Pająk.

Dział Mechanika Roln.

Nie został zorganizowany; brak pracowników.

Dział Ryżowy

Dział Ryżowy funkcjonował z obsadą tylko jednego stanowiska: od 15.III do 30.XI.1950 jako asystent techniczny pracował w tym Dziale Czesław Rekieć.

Dział Pszczelarski

Z planowanej obsady przez 4 pracowników był zatrudniony tylko kierownik Działu, Józef Szymankiewicz, pracujący w ZD Fiszewo od 15.X.1949 jako kierownik Fermy I kat., a od 1.I.1950 jako kierownik Stacji Hodowli Pszczół.

INNI PRACOWNICY

Eugeniusz Mróz, zatrudniony od 1.VII.1949 do 30.VI.1950 na stanowisku laboranta (zapewne w Dziale Roślinnym), pracował następnie (do 14.XI.1950) jako kierowca samochodowy.

Grzegorz Żmudziński, technik-rolnik, pracował w ZD Fiszewo (15.IX-15.XI.1950) jako technik doświadczalny (bez podania w dokumentach, w którym dziale).

Marchel był przewodniczącym Rolnej Rady Zakładowej w Gospodarstwie PINGW w Fiszewie (wiadomość z 18.VIII.1950 i z 29.XI.1950); brak danych na jakim stanowisku był zatrudniony.

Bronisław Kowalski był sekretarzem Rolnej Rady Zakładowej w Gospodarstwie PINGW w Fiszewie (wiadomość z 29.XI.1950); brak danych na jakim stanowisku był zatrudniony.

Błażej Szatkowski krótko (19-31.III.1950) pracujący jako rządca ZD Fiszewo, następnie (do 31.VII.1950) był zatrudniony jako pomoc gosp.; 28.VI.1950 był zanotowany jako pracownik biurowy.

Hastyński (?): członek Rolnej Rady Zakładowej w Gospodarstwie PINGW w Fiszewie 29.XI.1950 podpisał (podpis trudny do odczytania) protokół w sprawie roszczeń finansowych Błażeja Szatkowskiego (rządcy, a następnie pomocy gosp., wreszcie pracownika biurowego w ZD Fiszewo) (wiadomość w teczce „Szatkowski Błażej” w Archiwum IUNG-PIB w Puławach, sygn.BE-50:71/483).

INSTYTUT UPRAWY NAWOŻENIA I GLEBOZNAWSTWA: POLE DOŚWIADCZALNE FISZEWO

Od 1.I.1951 r. dotychczasowy Rolniczy Zakład Doświadczalny Fiszewo, należący do 31.XII.1950 r. do zlikwidowanego z tym dniem Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego, został przejęty przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa i przekształcony w Pole Doświadczalne Fiszewo. RZD Fiszewo utracił status zakładu doświadczalnego i stał się polem doświadczalnym o zawężonym działaniu i ograniczonej obsadzie.

W nowej jednostce kontynuowały pracę dwie osoby z poprzedniego ZD Fiszewo, gdzie były zatrudnione na stanowiskach naukowo-badawczych, Wanda i Olgierd Leszkiewiczowie; oboje pracowali tu od 1.I do 31.III.1951 r.

Niektóre doświadczenia prowadzone jeszcze przez ZD Fiszewo były, zapewne w ograniczonym stopniu, przez jakiś czas kontynuowane, również na terenie późniejszego Państwowego Gospodarstwa Rolnego, które przejęło cały wcześniejszy majątek i areał RZD Fiszewo.

REZYGNACJE Z PRACY

Bardzo poważnym, a może nawet, obok braku pracowników, najpoważniejszym problemem w organizacji funkcjonowania ZD Fiszewo była niestabilność zatrudnienia, rezygnacje i odejścia z pracy. Na pierwszym miejscu ich przyczyn były trudne warunki klimatyczne Żuław. Aż 9 osób rezygnujących z pracy podało klimat jako przyczynę.

Lech Cieślewicz, główny księgowy, księgowy bilansista a następnie kierownik pasieki ZD Fiszewo, zaledwie po półrocznym zatrudnieniu i mieszkaniu w Fiszewie, 26.VI.1950 r. złożył podanie o zwolnienie z pracy: „...Prośbę motywuję tym, iż stan zdrowia mojej żony nie pozwala na przebywanie w tutejszym klimacie”.

Bronisław Fedeki, asystent w Dziale Melioracyjnym ZZD Fiszewo, przyjęty do pracy pismem z 24.V.1949 r., już 30.V.1949 r. złożył rezygnację z pracy, powtórzoną 25.VI.1949 r.: „...ponieważ miejscowe warunki klimatyczne nie odpowiadają mi”.

Jacek Majewski, od 1.III.1950 r. kierownik administracyjny ZZD Fiszewo, 18.XI.1950r. złożył podanie „...o przeniesienie mnie [z] ZD Fiszewo do ZD Minikowo. Prośbę swoją motywuję złym stanem zdrowia mojego i rodziny na skutek ciężkiego klimatu jaki panuje na Żuławach[...]”.

Antoni Parfianowicz, pracujący tu od 15.VIII.1949 r., od 15.IV do 31.VIII.1950 r. p.o. kierownik ZD Fiszewo, w piśmie z 8.IX.1950 r. podaje: „...znajduję się w bardzo ciężkich warunkach materialnych (ciężko chora żona z dzieckiem w szpitalu oraz jedno dziecko z powodu nieodpowiadających warunków klimatycznych przebywa poza domem. Utrzymanie wyżej wymienionych połączone jest z dużymi wydatkami”.

Józef Pastucha, od 19.III.1950 r. główny księgowy w ZD Fiszewo, 14.VII.1950 r. złożył podanie o przeniesienie do innego zakładu doświadczalnego „...położonego więcej na południe”. „Miejsce mojej obecnej pracy, jako miejscowość o dużej wilgotności, ujemnie wpływa na moje zdrowie, jak też żony; zawsze chętnie pracowałem i dalej chcę pracować, ale w zdrowszych warunkach”.

Zygmunt Podlisiecki, kierownik gospodarczy ZD Fiszewo od 1.IX.1950 r., pismem z 14.XI.1950 r. podaje: „...zgłaszam moją rezygnację [...]. Powodem [...] jest zły stan zdrowia tak żony jak i dziecka [...], a tut[ejszy] klimat zupełnie nie odpowiada ich stanowi zdrowia”.

Wilhelm Sawka, pracujący w ZZD Fiszewo od 10.IX.1949 r., p.o. kierownik zakładu (1-31.VIII.1950 r.) i następnie (1.IX-13.X.1950 r.) zastępca kierownika Zakładu, pismem z 27.XI.1950 r., ze szpitala w Kłodzku, gdzie przebywał na leczeniu, podawał: „... trudno mi obecnie określić, czy powrót do Fiszewa będzie aktualny, tym bardziej, że klimat w tamtejszych okolicach okazał się dla mnie niezdrowy”.

Błażej Szatkowski, rządcą ZZD Fiszewo (19-31.III.1950 r.) i następnie pomoc gosp[odarza] i pracownik biurowy (do 31.VII.1950 r.) wnioskiem z 8.V.1950 r. zwrócił się do Dyrekcji PINGW w Bydgoszczy: „...W związku z pogorszeniem się mojego stanu zdrowia proszę uprzejmie o możliwie natychmiastowe przeniesienie z terenu Żuław [...] tutejszy klimat działa zabójczo na mój organizm oraz stan zdrowia z każdym dniem pogarsza się”.

Halina Żmudzińska, zatrudniona w ZD Fiszewo od 15.IX.1950 r. jako technik hodowlany, 31.X.1950 r. zwróciła się do Dyrekcji PINGW w Bydgoszczy o zwolnienie z pracy: „Wniosek mój motywuję chorobą wymagającą stałej opieki lekarza specjalisty oraz nieodpowiednim klimatem”. Pracowała do 15.XI.1950 r.

Eugeniusz Mróz, od 1.VII.1949 r. do 30.VI.1950 r. zatrudniony w ZD Fiszewo jako laborant i od 1.VII do 14.XI.1950 r. jako kierowca samochodowy, jako przyczynę rezygnacji z pracy podał „trudności mieszkaniowe”.

Halina Piotrowska, zatrudniona w ZZD Fiszewo od 20.IV.1950 r. na stanowisku kasjera-statystyka, pismem z 12.V.1950 r. zwróciła się do Dyrekcji PINGW w Bydgoszczy:

„Z uwagi na ciężkie warunki mieszkaniowe uprzejmie proszę o zwolnienie mnie z zajmowanego stanowiska z dniem 31 maja b.r.” i z tym dniem zakończyła pracę.

Zapewne również sprawy mieszkaniowe zaważyły na decyzji Eugeniusza Spornego, kierownika ZD Fiszewo, urzędującego w Fiszewie od 21.XI do 3.XII.1950 r., o rezygnacji z tej pracy.

Prawdopodobnie problemy mieszkaniowe, klimatyczne, zdrowotne i zakres obowiązków w ZD Fiszewo spowodowały rezygnację z pracy przez Mieczysława Dzierzkowskiego, który pismem z 6.VIII.1950 r. złożył rezygnację ze stanowiska kierownika Działu Roślinnego ZD Fiszewo, na które został zaangażowany od 1.VIII.1950 r., i którego nie objął.

Bolesław Gawroński, zaangażowany od 16.I.1950 r. na stanowisko rządcy ZD Fiszewo, nie podjął pracy z powodu choroby.

Cztery osoby zrezygnowały z podjęcia pracy bez podania przyczyn, ale mogły nimi być warunki mieszkaniowe, zapewne i finansowe, a przede wszystkim najprawdopodobniej klimatyczne.

Henryka Barczakówna z dniem 24.III.1950 r. przeniesiona z ZD Głębokie (likwidacja Zakładu) do ZD Fiszewo na stanowisko pomocniczej siły biurowej prawdopodobnie nie podjęła tej pracy.

Janusz Gulczyński, skierowany do ZZD Fiszewo na 3-miesięczny okres próbny na stanowisku rządcy od 15.VII.1949 r., zapewne nie podjął tej pracy.

Jerzy Jędrzejewski, mający od 13.I.1950 r. objąć stanowisko rządcy ZZD Fiszewo nie podjął pracy.

Roman Kłós, mający zacząć pracę w ZZD Fiszewo 1.II.1950 r. na stanowisku rządcy, pismem z 24.I.1950 r. złożył rezygnację.

W sumie z Fiszewa odeszło (9) bądź nie podjęło pracy (4) aż 13 osób.

KONFLIKTY

Napięcia wśród kadry administracyjnej i naukowej w ZD Fiszewo miały, w zależności od powodujących je osób, różne przyczyny.

Pierwszą przyczyną była niepewność co do charakteru dalszego funkcjonowania Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo, działającego zapewne od 1.III.1949 r., i co za tym idzie, losu zatrudnionych pracowników.

Specjalność zootechniczna, jako główna w ZZD Fiszewo, była traktowana przez władze PINGW jako przejściowa i już w drugiej połowie 1949 r. rozważano przekształcenie Zakładu w jednostkę doświadczalną o charakterze rolniczym, uprawowym. W związku z tym, 4 listopada 1949 r., mgr inż. Stanisław Laskowski, absolwent (1939) Wydziału Rolno-Leśnego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, zatrudniony w Politechnice Gdańskiej, został przedstawiony przez Dyрекcję Oddziału Pomorskiego PINGW (w piśmie do Dyrekcji Naczelnej PINGW w Warszawie) z wnioskiem o zaangażowanie go na stanowisko kierownika ZD Fiszewo, z uzasadnieniem:

„Zakład Doświadczalny [Fiszewo-K.P.] na Żuławach ma duże zadania do spełnienia dla swego rejonu i dalsze nie obsadzenie go ujemnie odbija się na pracy. Kandydatura Ob.[ywatela] Laskowskiego była już kilkakrotnie poruszana i wydaje się, że Ob.[ywatel] Laskowski, znający zagadnienie Żuław z tytułu poprzednich swoich prac byłby najodpowiedniejszym kandydatem”.

Kilkakrotne przyjazdy St. Laskowskiego w tej sprawie do Fiszewa odbywały się w napiętej atmosferze w relacji z p.o. kierownikiem (a następnie kierownikiem) Zakładu Martą Wilkońską.

Marta Wilkońska ukończyła w r. 1930 pomaturalną 3-letnią Główną Szkołę Gospodarczą Żeńską w Snopkowie pod Lwowem; otrzymała dyplom z hodowli. W swoim życiorysie z 1.VIII.1948 r. napisała: „Studia wyższe odbyłam w 3-letniej Głównej Szkole Gospodarczej w Snopkowie pod Lwowem specjalizując się w hodowli; w ciągu trzeciego roku studiów odbyłam praktykę rolniczo-hodowlaną (...)”.

Szkoła w Snopkowie nie była szkołą wyższą i w wystawionym przez nią dyplomie nie użyto sformułowania, że odbywano tu studia.

W ankiecie osobowej z 20.VI.1948 r. wypełnionej w Dźwierznie, gdzie Marta Wilkońska od 5.VIII.1947 r. pełniła obowiązki kierownika Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego Dźwierzno, podała, w punkcie „11. Wykształcenie”: „(...) Główna Szkoła Gospod.” W rubryce „12. Zawód”: „rolnik dyplomowany”. W „Dyplomie (...)” Szkoły z 28.XI.1930 r. nie ma takiego tytułu; jest tylko: „...została dopuszczona do Egzaminu dyplomowego z hodowli [...] i złożyła ten egzamin z wynikiem bardzo dobrym z odznaczeniem”.

Marta Wilkońska używała tytułu inżyniera i w pismach urzędowych Oddziału Pomorskiego PINGW była tytułowana inżynierem, zapewne na podstawie Ustawy z dnia 28 stycznia 1948 r. o stopniu inżyniera.

Najprawdopodobniej miała mocne oparcie w kimś w Dyrekcji PINGW w Warszawie. Nie wywiązywała się z obowiązków w pracy. Niesubordynacja i lekceważenie poleceń były

powodem udzielenia jej, pełniącej wówczas, po odejściu z Fiszewa, obowiązki kierownika Zakładu Doświadczalnego Kamienica w powiecie tucholskim, publicznej nagany z odnotowaniem tego faktu w jej aktach osobowych.

Maria Neumann, księgowa techniczna w ZD Fiszewo od 1.III do 31.V.1950 r., została zwolniona z pracy ze skutkiem natychmiastowym; Kierownik Administracyjny ZD Fiszewo, Jacek Majewski, pismem z 25.V.1950 r. zwrócił się do Referatu Personalnego Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy:

„Wniosek.

Administracja Zakładów [recte: Zakładu] Doświadczalnych [recte: Doświadczalnego] Fiszewo zwraca się z prośbą o zwolnienie z pracy z art.12 ob. Neuman[n] Marię [recte: Marii].

Wniosek powyższy uzasadniam następująco: od dłuższego czasu ob. Neuman[n] Maria nie wywiązuje się z powierzonych jej prac, lekceważąc wydawane jej zarządzenia, co ujemnie oddziałuje na pozostałych współpracowników. Sposób zachowania się wyżej wspomnianej w stosunku do przełożonych jak i do powierzonych jej prac jest wysoce niedbały, skutkiem czego powstają wielkie zaległości. W czasie ostatnio przeprowadzonej inspekcji przez Kierownika Zakładów Administracyjnych Okręgu Bydgoszcz PINGW ob. inż. Ciecholewskiego, w czasie załatwiania spraw kancelaryjnych przez wyżej wspomnianego, ob. Neuman[n] w sposób nietaktowny odpowiedziała podniesionym głosem. Nie udzieliwszy wyczerpującego załatwienia sprawy, w jakiej zwrócił się do niej ob. inż. Ciecholewski, wychodząc ostentacyjnie z biura, zatrząskując drzwiami za sobą”.

Na marginesie pisma adnotacja odrębna:

„Wydz. Personalny.

Proszę o natychmiastowe zwolnienie ob. Neuman[n] na stanowisku księgowej technicznej w ZD Fiszewo, §8, bowiem jak stwierdzono, ob. Neuman[n] była przyczyną dezorganizacji oraz swoim postępowaniem utrudniała, a czasami nawet uniemożliwiała pracę

26/5 50

[podpis nieczytelny]

Wypowiedzenie pracy nastąpiło pismem Dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy z dn. 25.V.1950 r. i pismem z 30.V.1950 r. podpisanym przez Kierownika Administracyjnego ZD Fiszewo, J[acka] Majewskiego, wypowiadającym Marii Neumann stosunek służbowy z dn. 31.V.1950 r.

Sprawą szczególnie bulwersującą pracowników było zachowanie się Zygmunta Podlisieckiego wobec nich, a szczególnie wobec Barbary Butkiewicz, technika hodowlanego i asystenta technicznego w Dziale Zootechnicznym (zatrudniona od 1.VII do 30(?).XII.1950 r.); pismo Barbary Butkiewicz z 6.XI.1950 r. do Dyrekcji PINGW w Bydgoszczy:

„Uprzejmie proszę o rozważenie i rozstrzygnięcie niżej podanej sprawy, dotyczącej warunków mojej pracy w tut[ejszym] Zakładzie.

Od dłuższego czasu z nieuzasadnionych przyczyn tut[ejszy] Kierownik gospodarstwa Ob[ywate]l Podlisiecki odnosi się do mnie w uszczypliwy, złośliwy sposób, czy to odnośnie spraw służbowych, czy też w miejscu spotkań pracowników Zakładu – w stołówce. Zaznaczam, że nigdy nie usiłowalam z tego powodu wyciągnąć konsekwencji i postanowiłam raczej unikać jakichkolwiek dyskusji, które mogłyby zadrażnić i tak już przykre stosunki.

Ostatnio jednak, ton, sposób zachowania się oraz wybitnie obraźliwe, skierowane pod moim adresem w obecności pracowników umysłowych i fizycznych, słowa ob.

Podlisieckiego, których przytoczyć nie mogę, gdyż nie nadają się do powtórzenia, zmuszają mnie do zwrócenia się z prośbą do Dyrekcji, by zapobiegła w przyszłości tego rodzaju niekulturalnym wystąpieniom.

Nadmieniam również, że nie tylko dotyczy mnie to osobiście, lecz, co najważniejsze, cierpi na tym praca, gdyż w takich warunkach nie mogę odpowiadać za normalny jej przebieg.

Poza tym, wg opinii kolegów, tego rodzaju wystąpienia wprowadzają wybitnie niezdrową atmosferę na teren Zakładu i zniechęcają do pracy.

Zaznaczam, że nie jest to wypadek odosobniony i pierwszy, gdyż wielu pracowników miało podobne przejścia z ob. Podlisieckim, wzg[łędnie] było świadkami jego niewłaściwych wystąpień.

Raz jeszcze proszę o szybkie i skuteczne załatwienie mojej prośby, gdyż praca w takich warunkach staje się zupełnie niemożliwa”.

Technik Hodowlany ZD Fiszewo
Butkiewicz Barbara

Do wiadomości:

Kierownictwo ZD Fiszewo
Rolna Rada Zakładowa

Adnotacje

[u góry:] „[...] ob. Butkiewicz jest wyjątkowo pożyteczną jednostką – proszę to zbadać i odp[obwiednio] załatwić w kierunku zabezpieczenia należytej pracy i honoru ob. Butkiewicz”. J[acek] M[ajewski]

[u dołu:] „8.XI. ob[ywateł] Podlisiecki otrzymał naganę w obecności ob[ywateła] Łady. Ze względu na to, że ob[ywateł] Podlisiecki za 2 tygodnie opuszcza Fiszewo dalszych konsekwencji nie wyciągano”. (...)

Wcześniej, 12.IX.1950 r., Zygmunt Podlisiecki skierował do Dyrekcji PINGW w Bydgoszczy „Prośbę o zwolnienie z zajmowanego stanowiska”:

„Z dniem 1 października 1950 r. zgłaszam moją rezygnację z zajmowanego stanowiska Kierownika gospodarczego tut[ejszego] Zakładu.

Powodem mojej rezygnacji jest panujący zły stosunek osobowy w Administracji i stanowcza odmowa mojej żony przeprowadzenia się do tut[ejszego] Zakładu, a prowadzenie dwóch odrębnych gospodarstw jest dla mnie niemożliwe.

Chętnie pozostałbym na posadzie i jeżeli jest to możliwe to proszę uprzejmie o przeniesienie mnie do innego majątku”.

Po piśmie Barbary Butkiewicz z 6.XI.1950 r. ze skargą na Zygmunta Podlisieckiego i udzieleniu mu 8.XI.1950 r. nagany, Z. Podlisiecki „nie podejmując sprawy zarzutów, 14.XI.1950 r. skierował kolejne pismo do Dyrekcji PINGW w Bydgoszczy:

„Z uwagi, że mój okres próbny pracy w ZD Fiszewo kończy się z dniem 31[recte 30] listopada br., wobec czego z dniem dzisiejszym zgłaszam moją rezygnację z zajmowanego stanowiska Kierownika Gospodarczego w ZD Fiszewo.

Powodem mojej rezygnacji jest zły stan zdrowia tak żony jak i dziecka, którzy są zagrożeni chorobą płuc, a tut[ejszy] klimat zupełnie nie odpowiada ich stanowi zdrowia [...]”. Ostatecznie zwolnienie nastąpiło z dniem 30.XI.1950 r.

Kolejną osobą, z którą miało problemy kierownictwo ZD Fiszewo, była Halina Piotrowska, pracująca w Fiszewie od 20.IV do 31.V.1950 r. na stanowisku kasjera – statystyka.

Zaledwie po 3 tygodniach pracy, uprzedzając wypowiedzenie, 12.V.1950 r. złożyła rezygnację z pracy: „Z uwagi na ciężkie warunki mieszkaniowe (...)”.

Opinia o jej pracy była negatywna: „(...) ob[ywatełka] Piotrowska Halina, przyjęta na stanowisko kasjera-statystyka na trzymiesięczny okres próbny, do dnia dzisiejszego nie wypełnia należycie swoich obowiązków, będąc jako pracownica bardzo słaba, a przy tym jest krnąbrna i niesubordynacyjna. Praca jej jest bardzo niedbała i chaotyczna. Wobec złożenia przez ob[ywatełkę] Piotrowską Halinę prośby o zwolnienie z dniem 1-go czerwca br. prosimy uprzejmie o przychylne załatwienie tej prośby”.

Pracę w ZD Fiszewo zakończyła 31.V.1950 r.

Błażej Szatkowski, rządca w ZD Fiszewo od 19 do 31.III.1950 r., następnie pomoc gosp. (wiadomość z 17.V.1950 r.) i pomocnik biurowy (wiadomość z 28.VI.1950 r.) pismem z 28.VI.1950 r. został zawieszony w urzędowaniu:

„W myśl polecenia Kierownika Administracyjnego Dyrekcji PINGW ob[ywateła] inż. Ciecholewskiego w piśmie z dnia 28.VI.50 r. zawieszającym w urzędowaniu ob[ywateła] Szatkowskiego Błażeja, tutejszego pracownika biurowego, donoszę, że Adm[inistracja] Zakładu Doświadcz[alnego] Fiszewo wraz z Rolną Radą Zak[ładową] w myśl Socjalistycznej Dyscypliny Pracy, udzieliła mu upomnienia z naganą z podaniem do wiadomości swojej decyzji przez ogłoszenie pisemne całej załodze Zakładu”.

Został zwolniony na własną prośbę z dniem 31.VII.1950 r. Po odejściu z pracy czynił starania o ekwiwalent pieniężny za 3-miesięczny okres wypowiedzenia, którego nie zachował. Starania te ostatecznie były bezskuteczne.

Sprawą mieszczącą się w kategorii szykanowania pracownika był stosunek Wilhelma Sawki, od 1 do 31 sierpnia 1950 r. p.o. kierownika Zakładu, a od 1.IX do 13.X.1950 r. zastępcy i p.o. kierownika ZD Fiszewo, do Klemensa Wolnika, technika hodowlanego, zatrudnionego w ZD Fiszewo od 1.IV do 10.XI.1950 r. jako p.o. młodszy zootechnik.

Antoni Parfianowicz, p.o. Kierownik Zakładu (od 15.IV do 31.VIII.1950 r.; od 1 do 31.VIII.1950 r. – urlop), pismem z 1.VI.1950 r. do PINGW w Bydgoszczy wysoko ocenił pracę K. Wolnika i zwrócił się z wnioskiem o przesunięcie K. Wolnika do grupy pracowników o wyższym wynagrodzeniu:

„[...] Ob[ywateł] Wolnik pełni obowiązki młodszego zootechnika w tut[ejszym] Zakładzie Doświadczalnym w bardzo ciężkich warunkach pracy i wywiązuje się ze swoich obowiązków bardzo dobrze prowadząc codzienną kontrolę mleczności 140 krów i obserwację nad jałowizną oraz doświadczenia nad ustaleniem wydajności pastwiska. Jest obciążony bardzo ciężką pracą i to wiele dłuższą aniżeli przewiduje Układ Zbiorowy.

Z tego tytułu zaszerogowanie ob[ywateła] Wolnika do IX grupy jest dla niego krzywdzące i proszę o jego zaszerogowanie do grupy 7/VII z dniem 1-go kwietnia 1950 r.”. Adnotacja odręczna pod tekstem:

„Wniosek w pełni popieram. W Fiszewie stwierdziłem wielki wkład pracy ob. Wolnika i zaszerogowanie go w grupie 7/VII uważam w pełni za uzasadnione”. [podpis nieczytelny]

Po zakończeniu przez A. Parfianowicza pełnienia funkcji p.o. Kierownika Zakładu (do 31.VIII.1950 r.) i jego przejściu na etat (nadał w ZD Fiszewo) nowopowstałego Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, Wilhelm Sawka, pełniący obowiązki Kierownika Zakładu, usunął K. Wolnika z Działu Zootechnicznego i wbrew jego przygotowaniu zawodowemu (technik hodowlany) przeniósł go do Działu Roślinnego. W uzasadnieniu pisemnym, które złożył do Dyrekcji PINGW w Bydgoszczy (pismo z 21.IX.1950 r.), zarzucił

K. Wolnikowi „... brak zamiłowania do hodowli...”; było to wysoce krzywdzące i nieprawdziwe:

„Stosownie do ustnego polecenia podaję, że tut[ejszy] pracownik ob[ywateł] Wolnik Klemens, technik hodowlany, ze swoich obowiązków wywiązuwał [recte: wywiązywał] się

b[ardzo] słabo, a to z powodu braku zamiłowania do hodowli i w związku z tym został przeniesiony do Działu Roślinnego. W pracy słabo orientujący się, zbyt powolny.

Ustosunkowanie się do przełożonego bardzo poprawne. Społecznie, ani politycznie, nie udziela się”.

Klemens Wolnik pochodził ze wsi, był synem rolnika, pracował w gospodarstwie rodziców, miał średnie wykształcenie rolnicze.

W podaniu do Dyrekcji PINGW – Oddział Pomorski w Bydgoszczy napisał: „Proszę o zaangażowanie mnie jako technika hodowlanego w ZD Fiszewo, którą to funkcję pełniłem od 1.X.49 r. – 1.4.50 r. w ZD Głębokie, a od 1.4.50 r. w ZD Fiszewo pow. Elbląg.

Motywuje to tym, iż jest to obrany przeze mnie zawód i mam w nim zamiłowanie.

Wolnik Klemens”

Klemens Wolnik 11.XI.1950 r. rozpoczął urlop, w czasie którego, od 23.XI, został żołnierzem zasadniczej służby wojskowej w Wojsku Polskim.

ZASTRASZANIE ŚRODOWISKA NAUKOWEGO PINGW: ARESZTOWANIA

Powojenne środowisko naukowe, i w znacznej części również administracyjne PINGW-u, tworzyła kadra ludzi wykształconych jeszcze w okresie międzywojennym, a także przed odzyskaniem niepodległości państwowej przez Polskę w r. 1918, i pochodzących przede wszystkim z kręgów inteligencji i właścicieli ziemskich. Te okoliczności były przyczynami szczególnego inwigilowania środowiska inteligencji PINGW-owskiej przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego, Milicję Obywatelską i czynniki partyjne.

Narzędziem podporządkowania tego środowiska władzom politycznym były niskie wynagrodzenia, traktowanie inteligencji jako potencjalnego wroga klasowego, jak obywateli niższej kategorii. Był to program upokarzania i zastraszania.

W Oddziale Pomorskim PINGW zastraszanie środowiska było zorganizowane planowo i objęło bezpośrednio kilka osób z kadry kierowniczej.

Na początku września 1948 r. został aresztowany kierownik Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego PINGW w Kamienicy (pow. Tuchola) inż. Lech Dzierżanowski, więziony do 11.XII.1948 r.

24 grudnia 1948 r. został aresztowany inż. Wilhelm Sawka, kierownik Referatu Ziemskiego Powiatowego Urzędu Ziemskiego Starostwa w Bystrzycy w woj. wrocławskim, więziony do 29.IV.1949 r. i następnie przyjęty do pracy w ZD Fiszewo.

Mieczysław Dzierzkowski, inżynier, kierownik Zakładu Doświadczalnego PINGW w Radostowie (pow. Tczew), aresztowany, był więziony w więzieniu w Gdańsku, został zwolniony z więzienia 3.VI.1950 r. Od 1.VIII.1950 r. został przyjęty do pracy w ZD Fiszewo jako kierownik Działu Roślinnego. Po wizycie w Fiszewie pismem z 6.VIII.1950 r. złożył rezygnację z pracy.

Pretekstem do aresztowań był Dekret z dn. 16.XI.1945 r. o utworzeniu i zakresie działania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym („Dziennik Ustaw RP”, 1945, nr 53, poz.302), zmieniony Dekretem z dn. 14.V.1946 r. („Dziennik Ustaw RP”, 1946, nr 23, poz. 149) oraz rozporządzeniem z dn. 18.VI.1947 r. w sprawie ustalenia przepisów dotyczących wewnętrznej organizacji, sposobu urzędowania i trybu postępowania Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym („Dziennik Ustaw RP”, 1947, nr 47, poz. 244), albo inne przepisy prawne (np. art.286, § 1 i § 2 kodeksu karnego).

Po kilkumiesięcznym uwięzieniu i śledztwie wszystkich wyżej wymienionych zwolniono z więzień, śledztwa umorzono (Wilhelm Sawka, Lech Dzierżanowski) lub częściowo umorzono (Mieczysław Dzierzkowski).

Działania Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, mimo bezpodstawności zarzutów (umorzenie śledztw), przynosiły oczekiwane efekty. Częściowe umorzenie śledztwa dawało Urzędowi Bezpieczeństwa Publicznego możliwości dalszego nękania danej osoby a także całego szeregu osób wzywanych na wielokrotne przesłuchania. Dawało to zamierzony efekt: poczucie zagrożenia, strachu, niepewności, przygnębienia u tych osób jak i u pracowników nie tylko danego Zakładu, ale i innych Zakładów. To przygnębienie było wszędzie widoczne. Odnotował je także w piśmie z 16.VI.1949 r. vice dyrektor Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy, Aleksander Marcinowski:

„Podczas ostatniego pobytu w Radostowie zauważyłem, że administracja Zakładu uległa nastrojom depresji [...]”. A. Marcinowski kontynuuje tę obserwację, kieruje ją na sprawy organizacyjne: „... i pomimo kompletnego wyposażenia w sprzężaj i inwentarz nie może poradzić [sobie] w zakresie werbunku [pracowników] sezonowych oraz przeprowadzenia na czas prac polowych [...]”.

Był to zapewne skutek zainteresowania ze strony Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego osobą kierownika Zakładu, inż. Mieczysławem Dzierzkowskim, wzywającym na przesłuchania, przesłuchiwanym na miejscu, a następnie aresztowanym na kilka miesięcy, a także skutek przesłuchiwanie pracowników i stworzenia poczucia ciągłego zagrożenia.

Nękanie przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego dotykało także innych osób, z którymi kontaktowali się podejrzani.

Poczucie ciągłego zagrożenia było też powodowane tylko częściowo umorzonym śledztwem.

Po odejściu z Radostowa inż. Mieczysław Dzierzkowski został przyjęty od 1.VIII.1950 r. do pracy w ZD Fiszewo; przyjechał do Fiszewa 5 sierpnia 1950 r., w sobotę, by zapoznać się z nowym miejscem pracy. Pismem z 6.VIII.1950 r. zrezygnował z niej.

Po ZD Fiszewo oprowadzał go i wprowadzał w sprawy służbowe Antoni Parfianowicz (od 15.IV.1950 r. p.o. kierownik Zakładu). Tuż po niedzieli do Fiszewa przyjechali samochodem UB-owcy. A. Parfianowicz, mimo urlopu będący w biurze, został ostentacyjnie wyprowadzony pod broń i wywieziony na Komendę UBP w Malborku. Po przesłuchaniach trwających do nocy, wypuszczony, wrócił nocą pieszo (14 km) do Fiszewa.

Lata 1949-1950-1951 były czasem strachu, który padł na pracowników Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy.

Kierownik Referatu Finansowo-Rachunkowego tego Oddziału, Cezary Jankiewicz i inż. Wacław Szymański - p.o. kierownika administracyjno-gospodarczego Oddziału, zgodnie z kompetencjami i uprawnieniami służbowymi, polecieli dokonać obliczeń, na podstawie układu zbiorowego pracy, i wypłacić w części Zakładów Doświadczalnych premie pracownikom, które im przysługiwały. „Łączna kwota premii przyznanych pracownikom wynosi 1 320 238 zł [...]”.

Powództwo ma być wytoczone przeciw inż. Szymańskiemu oraz przeciw kierownikowi rachunkowości rolnej Cezaremu Jankiewiczowi o zwrot premii, wypłaconych wszystkim pracownikom, ewent[ua]l[nie] również przeciw b[yłemu] dyrektorowi Oddziału Pomorskiego prof. Tilgnerowi.

Podstawę powództwa ma stanowić fakt wypłacenia premii wbrew zasadom okólnika Naczelnej Dyrekcji z dnia 7.3.1949 Nr C.P.I-2-786/49, przez błędne zastosowanie przepisów układu zbiorowego (§55 p.4 i § 15.1.4) [...].

Powództwo przeciw pracownikowi o zwrot premii, wypłaconej bez podstawy prawnej, opiera się na przepisach kodeksu zobowiązań o obowiązku zwrotu nienależnego świadczenia (art. 128 i nast[ępne] k[odeksu] z[obowiązań]) [...].

[...] układ zbiorowy miał przede wszystkim na względzie strukturę organizacyjną P[aństwowych] G[ospodarstw] R[olnych] [...].

[...] oprócz inż. Szymańskiego otrzymało wówczas premie 12 pracowników Oddziału, którzy również nie podlegali przepisom układu zbiorowego [...].

Dyrekcja Oddziału podkreślała potrzebę wyrównania stosunkowo niskich wynagrodzeń personelu administracyjnego za pomocą premii produkcyjnych i że Naczelna Dyrekcja ustosunkowywała się przychylnie do tych postulatów [...].

Również może sąd brać pod uwagę tę okoliczność, że – jak wynika z wyjaśnień prof. Tilgnera – płace pracowników PINGW były znacznie niższe niż pracowników PGR, wobec czego inż. Szymański mógł uważać przyznaną mu premię za pewne wyrównanie [...].

Powyższe fragmenty pochodzą z pisma Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej Oddział w Poznaniu z 30.X.1950 r. do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego Oddział Pomorski w Bydgoszczy.

Spawa wytoczona przeciw inż. Wacławowi Szymańskiemu w Bydgoszczy, Cezaremu Jankiewiczowi w Toruniu i prof. Władysławowi Tilgnerowi przyniosła zasądzenie od wyżej wymienionych zwrotu całej kwoty pieniędzy wypłaconych pracownikom niezgodnie z przepisami.

Sprawie tej nadano specjalny rozgłos, wykorzystując ją do zastraszania środowiska Zakładów Doświadczalnych PINGW a także pracowników innych instytutów rolniczych.

Specjalną metodą szykanowania dyscyplinarnego pracowników była publiczna, wobec całej załogi zakładu, składana tzw. samokrytyka, a także nagany i upomnienia dokonywane przy całej załodze i ogłaszanie ich na piśmie na specjalnych tablicach.

Były to bardzo dotkliwe środki upokarzające i poniżające godność osobistą pracownika, należące do podstawowego repertuaru środków dyscyplinujących załogę.

W Fiszewie takiemu upomnieniu z naganą ogłoszonym pisemnie (na specjalnej tablicy w oszklonej gablocie) wszystkim pracownikom został poddany Błażej Szatkowski, najpierw rządcą a następnie pomoc. gosp. i pracownik biurowy (zatrudniony od 19.III do 31.VII.1950 r.).

Upokorzeniu służbowemu została też poddana Marta Wilkońska (1.I.1949-9.VI.1950 kierownik ZZZ Fiszewo) jako p.o. kierownik ZD Kamienica (od 10.VI.1950 r.) pismem z 1.VII.1950 r., za nie wykonanie jakiegoś (w piśmie nie podano jakiego) polecenia (udziału w jakiejś tzw. akcji), została ukarana naganą z odnotowaniem jej w aktach osobowych.

OSOBY ZWIĄZANE Z ŻUŁAWAMI I FISZEWEM BADANIAMI NAUKOWYMI

Specyfika Żuław (topografia, klimat, struktura geologiczna, stosunki wodne, flora itd.) przyciągała badaczy lat powojennych.

Żuławy, Żuławy Wiślane, Żuławy Malborskie i ich część – Żuławy Fiszewskie, stały się atrakcyjnym obszarem obserwacyjnym, badawczym i doświadczalnym.

Poza osobami pracującymi w ZD Fiszewo terenem tym i jego przyrodą interesowali się naukowcy-badacze, spośród których trzeba wymienić prof. Jerzego Ostromeckiego, w latach 1945-1965 pracownika naukowego w Instytucie Badawczym Ministerstwa Rolnictwa, od 1953 do 1963 zastępcy dyrektora do spraw naukowych Instytutu Melioracji i Użytków Zielonych, pracownika naukowo-dydaktycznego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego (następnie z poszerzoną nazwą o: Akademia Rolnicza) w Warszawie.

J. Ostromęcki prowadził w latach 1949-1950 na terenie ZD Fiszewo badania nad wpływem nawadniania podsiąkowego, istotne dla dalszych perspektyw gospodarczo-rolniczego funkcjonowania Żuław oraz doświadczenia z zastosowaniem tzw. drenowania kreciego wzmagającego plonowanie buraków cukrowych.

Kolejnym naukowcem zajmującym się także obszarem Żuław Fiszewskich był Stanisław Laskowski, bezskutecznie ubiegający się w r. 1949 i 1950 o pracę w ZD Fiszewo, i w latach 1951-1960 związany z Rolniczym Zakładem Doświadczalnym w pobliskim Starym Polu, w którym był zastępcą dyrektora do spraw naukowych a następnie dyrektorem; równocześnie (w latach 1950-1953) pracował w Politechnice Gdańskiej na stanowisku adiunkta na Wydziale Inż. Roln.

Plonem jego pracy badawczej na Żuławach były liczne publikacje, w których uwzględnił także badania fiszewskie i miejsce Fiszewa na tym obszarze.

Badaczem i autorem publikacji z zakresu doświadczalnictwa terenowego w województwie gdańskim był Jerzy Kazenas, inżynier rolnictwa, inspektor Doświadczalnictwa Zbiorowego w Oddziale Pomorskim PINGW w Bydgoszczy. Wielokrotnie bywał w Fiszewie, gdzie z Antonim Parfianowiczem i Anną Tołłoczko prowadził obserwacje i badania w zakresie zwalczania chwastów.

Współpracująca z J. Kazenasem i A. Parfianowiczem Anna Tołłoczko była bibliotekarką w Bibliotece Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Oddziale Pomorskim w Bydgoszczy.

LUDZIE ZAKŁADU DOŚWIADCZALNEGO FISZEWO

Zespół pracowników Zakładu Doświadczalnego Fiszewo i stanowiącego z nim całość Gospodarstwa Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Fiszewie tworzyło kilkadziesiąt osób pracujących na stanowiskach administracyjnych, biurowych, merytorycznych i roboczych.

Poniżej są wymienione ich imiona nazwiska w układzie alfabetycznym wraz z danymi osób, które ubiegały się o pracę i tymi, które tę pracę otrzymały, ale jej nie podjęły.

Wykaz ten nie obejmuje pracowników Gospodarstwa PINGW w Fiszewie (brak dokumentów w Archiwum Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowego Instytutu Badawczego w Puławach): kilka osób zatrudnionych w tym Gospodarstwie, występujących w dokumentach, włączono do tego wykazu.

Wszystkie sygnatury akt, wymienione w wykazie pracowników wraz z ich notami biograficznymi, odnoszą się do Archiwum IUNG-PIB w Puławach.

HENRYKA BARCZAKÓWNA

Ur. 27.II.1927 Papros, pow. Inowrocław, woj. pomorskie.

Rodzice: Bronisław i Maria z d. Graczyk.

Wykształcenie: szkoła średnia.

Od 1.VIII.1949 zatrudniona jako siła biurowa w ZD Głębokie (pomoc buchalteryjna).

24.III.1950, w związku z likwidacją ZD Głębokie, przeniesiona na stanowisko pomocniczej siły biurowej do ZD Fiszewo; brak danych czy podjęła tę pracę.

sygn. BE-50:71/10, teczka „Barczakówna Henryka”.

BARBARA BUTKIEWICZ

Ur. 29.IV.1930 Stołpce, pow. Stołpce, woj. nowogródzkie.

Rodzice: Witold i Janina z d. Lamprecht.

Wykształcenie: Państwowe Koedukacyjne Liceum Ogrodnicze w Pruszczu Gdańskim – Państwowe Liceum Ogrodnicze II stopnia w Pruszczu Gdańskim (1949).

Jej ojciec po Powstaniu Warszawskim znalazł się w niewoli niemieckiej.

Od 1.VII.1950 zatrudniona na stanowisku technika hodowlanego w ZD Fiszewo, jako asystent techniczny w Dziale Zootechnicznym.

Pismem z 28.XII.1950 otrzymała zgodę na przeniesienie do Instytutu Zootechnicznego.

Była złośliwie i obraźliwie traktowana przez Zygmunta Podlisieckiego, kierownika gospodarczego ZD Fiszewo (zob. notę: Zygmunt Podlisiecki).

sygn. BE-50:71/52,teczka „Butkiewicz Barbara”.

LECH CIEŚLEWICZ

Ur. 20.XII.1923 Bydgoszcz.

Rodzice: Juliusz i Franciszka z d. Leśniewska.

Wykształcenie: Miejskie Gimnazjum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Bydgoszczy: matura eksternistyczna w r. 1948 i rozpoczęcie studiów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

1943-1944 był partyzantem w oddziale partyzanckim 14 Pułku Ułanów pod Lwowem. Od lipca 1944 do maja 1945 ochotniczo w 2. zapasowym pułku piechoty Wojska Polskiego.

W ZD Fiszewo pracował od 2.I do 1.IV.1950 na stanowisku głównego księgowego jako księgowy bilansista, i następnie do 30.IX.1950 na stanowisku asystenta pszczelarskiego jako kierownik pasieki.

W piśmie z 1.IV.1950: „Plan zlikwidowania zaległości w opracowaniu ksiąg głównych Zakładów Doświadczalnych Oddziału Pomorskiego PINGW za okres od 1.I.1950 do 31.III.1950” [dokument w teczce „Szemro Jan”, sygn. BE-50:71/485] oceniono jego kwalifikacje: „...wszyscy księgowi, oprócz Cieślewicza z Fiszewa, powinni być doszkoleni i w żadnym razie nie można im obecnie powierzyć ksiąg głównych do samodzielnego opracowania”.

26.VI.1950 złożył podanie: „Proszę o zwolnienie mnie z d. 30 wrzesnia b.r. z zajmowanego stanowiska w tut[ejszym] Z[akładzie] D[oświadczalnym]. Prośbę motywuję tym, że stan zdrowia mojej żony nie pozwala na przebywanie w tutejszym klimacie [...]”.

Sygn. BE-50:71/57,teczka „Cieślewicz Lech”

J.CZAJKOWSKI

Brak danych osobowych.

Pracował w ZD Fiszewo jako kalkulator [wiadomość w piśmie z 17.V.1950:teczka „Pastucha Józef”, Archiwum IUNG-PIB w Puławach, sygn. BE-50:71/539].

W piśmie z 18.VIII.1950 [teczka „Pastucha Józef”, j.w.] występuje jako sekretarz Rolnej Rady Zakładowej w Gospodarstwie PINGW w Fiszewie.

W Archiwum IUNG-PIB w Puławach nie ma teczki jego akt osobowych.

MIECZYŚLAW DZIERZKOWSKI

Ur. 24.X.1887 Warszawa.

Rodzice: Leon i Celina z d. Ługowska.
Żona: Halina z d. Goleniewicz, ur. 2.III.1898.
Dzieci: Hanna, ur. 21.VII.1921
Iza, ur. 13.II.1923
Zbigniew Jan, ur. 2.X.1929

Wykształcenie: Wydział Rolny Uniwersytetu w Lipsku, inżynier rolnictwa.
Od 16.III.1946 był kierownikiem Rolnego Zakładu Doświadczalnego w majątku Radostowo, pow. Tczew, woj. gdańskie, należącego do Wojewódzkiej Izby Rolniczej w Gdańsku, i od 1.IV.1948 nadal jego kierownikiem jako Rolniczego Zakładu Doświadczalnego Radostowo należącego do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego – Oddział Pomorski.

Aresztowany, był więziony jako więzień śledczy w Więzieniu w Gdańsku, skąd został zwolniony 3 czerwca 1950, a śledztwo z artykułu 286 § 1 i 2 kodeksu karnego „...częściowo zostało umorzono na zasadzie art[ykułu] 242 § 1 k[odeksu] p[ostępowania] k[arnego] wobec braku dostatecznych podstaw do wszczęcia postępowania sądowego”.

Przestał być kierownikiem ZD Radostowo z dniem 1.IV.1950 w związku z likwidacją Zakładu i przekazaniem go Państwowym Gospodarstwom Rolnym.

Od 1.VIII.1950 został zatrudniony jako kierownik Działu Roślinnego w ZD Fiszewo. Pismem z 6.VIII.1950 złożył rezygnację: „Po bytności w sobotę dn. 5go b[ieżącego] m[miesiąca] w Fiszewie i wszechstronnym zastanowieniem się, przyszedłem do przekonania, że trudno by mi było wywiązać się w Fiszewie odpowiednio z obowiązków i zadań kierownika Działu Roślinnego, wobec czego rezygnuję z zaofiarowanego mi stanowiska [...]”

Sygn. BE-50:71/92, teczka „Dzierzkowski Mieczysław”.

BRONISŁAW FEDECKI

Ur. 15.VI.1900 Kalisz.

Rodzice: Jan i Władysława z d. Zawadzińska.

Wykształcenie: Państwowa Szkoła Budownictwa II stopnia w Warszawie – Wydział Mierniczy (1943): technik mierniczy.

Uniwersytet Poznański – Wydział Rolniczo-Leśny (1935): inżynier rolnictwa; dyplom z zakresu uprawy roli i roślin ogólnej i szczegółowej.

Od 1.VII.1942 mieszkał w Puławach, ul. Włostowice nr 69, i pracował jako asystent w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach do roku 1944.

Pismem z 4.V.1949 został przyjęty do pracy w Zootechnicznym Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo na stanowisko asystenta w Dziale Melioracyjnym. Pracował do 31.VII.1949.

Zwolniony na własną prośbę: „...ponieważ miejscowe warunki klimatyczne nie odpowiadają mi”: „przewlekły gościec stawowy”.

Sygn. BE-50:71/96, BE-50:71/97, teczki: „Fedeci Bronisław”.

BOLESŁAW FILIPIAK

Ur. 18.VIII.1922 Rządkwino, pow. Mogilno.

Rodzice: Wincenty i Leokadia z d. Kopeć.

Wykształcenie: Państwowe Liceum Rolnicze w Bydgoszczy (1947): technik-rolnik.

„30. Represje okupanta w stosunku do rodziny: wysiedlenie” („Karta Personalna”, 20.VIII.1948).

Pismem z 19.V.1948 został przyjęty do pracy w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego – Oddział Pomorski w charakterze pracownika kontraktowego na stanowisku asystenta technicznego hodowli w Zootechnicznym Zakładzie Doświadczalnym w Dźwierznie, pow. Toruń i następnie, od r. 1949 (pismem z 17.VIII.1949 w Fiszewie zwraca się z prośbą o urlop wypoczynkowy za rok 1949) w Zootechnicznym Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo na stanowisku asystenta hodowli.

19.V.1950 w Urzędzie Stanu Cywilnego w Gronowie (siedziba gminy, do której należało Fiszewo) zawarł związek małżeński ze Stefanią Gliszczyńską, księgową w ZZD Fiszewo, i wraz z nią przeniósł się do Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego Kamienica, pow. Tuchola, gdzie 1.VII.1950 r. rozpoczął pracę na równorzędnym stanowisku jak w ZZD Fiszewo.

Sygn. BE-50:71/98, teczka „Filipiak Bolesław”.

STEFANIA FILIPIAK

Ur. 23.VII.1920 Toruń, woj. pomorskie.

Rodzice: Józef i Marta z d. Dybowska Gliszczyńscy.

Mąż: Bolesław Filipiak (zob. notę: Bolesław Filipiak).

Wykształcenie: 7-klasowa Szkoła Powszechna w Toruniu (1934) i 1-roczy Kurs Handlowy w Grudziądzu (1936).

Pismem z 18.V.1948 została przyjęta do pracy w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego – Oddział Pomorski na stanowisku księgowego w Zootechnicznym Zakładzie Doświadczalnym w Dźwierznie, pow. Toruń, i następnie, od 1.III.1949, została przeniesiona służbowo do Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo na stanowisko księgowej. Z dniem 10.III.1950 została oddelegowana do Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego Kamienica, pow.

Tuchola, na zastępstwo, a następnie od 15.III.1950 na stanowisko księgowej technicznej, ale pełniła funkcje maszynistki [wiadomość w piśmie z 1.IV.1950: „Plan zlikwidowania zaległości w opracowaniu ksiąg głównych Zakładów Doświadczalnych Oddziału Pomorskiego PINGW za okres od 1.I.1950 do 31.III.1950” (dokument

w tezcze „Szemro Jan”, sygn. BE-50:71/485)] i była następnie, do 10.V.1950, skierowana do „...opracowania ksiąg głównych ZD Mełno i Salno z przebiegiem obrotów wewnętrznych i sporządzeniem bilansów surowych włącznie” (pismo z 1.IV.1950: „Plan zlikwidowania...”, j.w.) w referacie rachunkowości rolnej dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy.

Sygn. BE-50:71/99, teczka „Filipiak Stefania”

BOLESŁAW GAWROŃSKI

Ur. 20.I.1926 Niszczewice, pow. Inowrocław.

Rodzice: brak danych.

Wykształcenie: Liceum Rolnicze I stopnia dla Dorosłych w Bydgoszczy (1949).

„W czasie najazdu hitlerowców został zamordowany ojciec przez faszystów hitlerowskich. W roku 1940 wysiedlony zostałem do G[eneralnej] G[guberni], gdzie przebywałem przez okres pięciu lat i pracowałem w majątku Przytoczno, pow. Łuków, w charakterze praktykanta rolnego (...)” („Życiorys”, bez daty).

Zaangażowany od 16.I.1950 na stanowisko rządcy III kat. w Zootechnicznym Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo. Pracy nie podjął z powodu choroby.
Sygn. BE-50:71/119,teczka „Gawroński Bolesław”.

STEFANIA GLISZCZYŃSKA

Zamężna za Bolesławem Filipiakiem
(zob. notę: Stefania Filipiak)

JANUSZ GULCZYŃSKI

Brak danych osobowych.

Pismem Dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW z 11.VII.1949 został zaangażowany na stanowisko rządcy w ZZD Fiszewo od 15.VII.1949.

Brak dalszych dokumentów w teczce akt osobowych: prawdopodobnie nie podjął pracy.

Sygn. BE-50:71/130,teczka „Gulczyński Janusz”

ADOLF HUK

Ur. 1.XII.1895 Warszawa.

Rodzice: Jakub i Krystyna z d. Lilge.

Żona: Jadwiga z d. Anaszewska, ur. 1900.

Bezdzietni.

Wykształcenie: 6 klas w V Gimnazjum w Warszawie (1912). W 1914 wyjechał do Rosji; w 1916 został powołany do służby w wojsku rosyjskim. W związku z wybuchem Rewolucji Październikowej w 1917 wstąpił do Armii Czerwonej; był adiutantem pułku Ułanów Mazowieckich. Następnie został adiutantem w Szkole Czerwonych Oficerów przy 52 Dywizji Zachodniej.

W 1920 powrócił do Polski: pracował w majątku Kazuń Polski (gm. Czarnów, pow. Warszawa) jako pomocnik gospodarski a następnie jako rządcą (1924-1932).

Od r. 1945 był zarządcą majątku poniemieckiego w Fiszewie, w 1946 przejętego przez Państwowe Nieruchomości Ziemskie. Od 1.III.1949 do 31.X.1949 był rządcą Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo należącego do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego – Oddział Pomorski.

Odszedł z pracy na własną prośbę: „... wobec tego, że nie mogę dać rady w prowadzeniu gospodarstwa w tu[ejszym] Zakładach [recte: Zakładzie] doświadczalnych [recte: Doświadczalnym] „[pismo z 17.VIII.1949 do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego Okręgu [recte: Oddziału] Pomorskiego w Bydgoszczy].

Był członkiem PZPR [Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej].

Sygn. BE-50:71/146,teczka „Huk Adolf”.

STANISŁAW JEREMKO

Brak danych osobowych.

Wykształcenie: kurs dokształcający dla kalkulatorów (1950).

Z dniem 1.XI.1950 został przeniesiony z Zakładu Doświadczalnego Elżbietki, należącego do Oddziału Mazowieckiego Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego, gdzie był zatrudniony czasowo jako pełniący obowiązki kalkulatora, na równorzędne stanowisko w ZD Fiszewo. Przeniesienie to nie zostało wykona-

ne (anulowanie pisma) w wyniku prośby kierownictwa ZD Elżbietki o zatrzymanie Stanisława Jeremki nadal w ZD Elżbietki.

Pismo Naczelnika Wydziału Kadr (dyrekcja naczelną PINGW) w Warszawie z 20.XI.1950, skierowane do Dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy: „[...] Wydział Kadr wyjaśnia, że Ob.Ob. Mazurek Czesława i Jaremko [recte: Jeremko] Stanisław ukończyli niedawno kurs dokształcający dla kalkulatorów i nie mając wystarczających kwalifikacji zawodowych ani praktyki nie mogą objąć samodzielnie stanowisk kalkulatorów. Z tych względów obecny pobyt ich w Fiszewie należy traktować jako nabywanie praktyki, po zdobyciu której wymienieni wyżej będą mogli być ewentualnie wykorzystani w innych Zakładach, już jako pracownicy wykwalifikowani”.

Sygn. BE-50:71/172, teczka „Jeremko Stanisław”.

JERZY JĘDRZEJEWSKI

Ur. 15.IV.1926 Kaszczor, pow. Wolsztyn, woj. Poznańskie.

Rodzice: Ludwik i Marcjanna z d. Szydłowska.

Wykształcenie: I klasa Państwowej Średniej Szkoły Rolniczej w Inowrocławiu (1947), II klasa Państwowej Średniej Szkoły Rolniczej w Niemczyku (1948) i tzw. mała matura w Szkole Rolniczej w Gronowie (1949).

W czasie okupacji niemieckiej został wywieziony do pracy w Gubowie w gospodarstwie rolnym u Niemca, gdzie przez 3 lata był parobkiem. Po pobiciu przez gestapowców [tajna policja polityczna III Rzeszy, uznana w r. 1946 przez Międzynarodowy Trybunał Wojskowy w Norymberdze za organizację przestępczą*] uciekł do domu rodziców, gdzie został aresztowany przez gestapo i osadzony w więzieniu.

Po trzech miesiącach uwięzienia został wywieziony do Wiednia do pracy przymusowej; pracował przy naprawie toru kolejowego. 8.XII.1944, wskutek wycieńczenia, uległ wypadkowi (przygniecioną lewą dłoń) i został umieszczony w szpitalu. Po zakończeniu wojny powrócił do domu do Torunia.

Pismem Dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy z 13.I.1950 został przyjęty od 13.I.1950 na stanowisko rządcy III kategorii do Zakładu Doświadczalnego w Fiszewie. Pracy nie podjął: został zwolniony 13.I.1950.

* „Nowa Encyklopedia Powszechna PWN”, t. 2, Warszawa 1997, s. 515: „Gestapo”
Sygn. BE-50:71/173, teczka „Jędrzejewski Jerzy”.

ROMAN KŁOS

Ur. 23.II.1928 Chełmża, pow. Toruń, woj. pomorskie.

Rodzice: Bolesław i Helena z d. Czarnecka.

Wykształcenie: Państwowe Liceum Rolnicze II-go Stopnia w Tczewie (1949): technik – rolnik.

Wcześniej uczył się w Gimnazjum Pedagogicznym w Chełmnie i w Liceum Rolniczym w Inowrocławiu.

W czasie okupacji niemieckiej wraz z rodzicami został wysiedlony (1942) z ich gospodarstwa rolnego w Stawie (pow. Chełmno).

Pismem Dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy z 17.I.1950 został przyjęty od 1.II.1950 do pracy w ZD Fiszewo na stanowisku rządcy III kategorii.

Pismem z 24.I.1950 złożył rezygnację z pracy. Był członkiem ZMP [Związek Młodzieży Polskiej] – młodzieżowej organizacji politycznej prowadzącej indoktry-

nację ideologiczną, i PSL [Polskie Stronnictwo Ludowe] – partii podporządkowanej Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR).
Sygn. BE-50:71/202,teczka „Kłos Roman”.

BRONISŁAW KOWALSKI

Brak danych osobowych.

Był sekretarzem Rolnej Rady Zakładowej (Związek Zawodowy Pracowników Rolnictwa RP) w Gospodarstwie PINGW w Fiszewie.

29.XI.1950 podpisał protokół [sygn.BE-50:71/483,teczka „Szatkowski Błażej”] w sprawie roszczeń finansowych Błażeja Szatkowskiego – rządcy, następnie pomocy gospodarczej i następnie pracownika biurowego w ZD Fiszewo (zob. notę: Błażej Szatkowski).

W Archiwum IUNG-PIB w Puławach nie ma teczki jego akt osobowych.

STANISŁAW LASKOWSKI

Ur. 2.IX.1911 Sopuszce, pow. Lida, gub. Wileńska.

Zm. 11.IX.1982 Szczecin

Rodzice: Stanisław i Gietulia z d. Kuncewiczówna.

Żona: Maria z d. Nosowiczówna.

Córka: Krystyna ur. 24.I.1946, zamężna za Janem Koneckim.

Wykształcenie: Wydział Rolno-Leśny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (1939): młodszy asystent w Katedrze Szczegółowej Uprawy Roli (1939). 1939-1945 starszy asystent i następnie dyrektor Rolniczej Stacji Doświadczalnej w Bieniakoniach (d. pow. Lida w d. woj. nowogródzkim). Od 1950 adiunkt w Katedrze Uprawy Roślin na Wydziale Agrotechnicznym Politechniki Gdańskiej.

W r. 1951 uzyskał doktorat nauk rolniczych, w r. 1961 habilitację, w r. 1971 tytuł profesora nadzwyczajnego i w r. 1975 tytuł profesora zwyczajnego.

1951-1963 był zastępcą dyrektora do spraw naukowych i następnie dyrektorem Rolniczego Zakładu Doświadczalnego w Starym Polu, pow. Malbork, woj. gdańskie.

1957-1979 był pracownikiem naukowo-dydaktycznym Wyższej Szkoły Rolniczej (od 1972 Akademia Rolnicza) w Szczecinie: 1962-1970 kierownikiem Zakładu Ogólnej Uprawy Roli i Roślin, 1971-1979 dyrektorem Instytutu Uprawy Roli, 1975-1978 prorektorem do spraw nauki i współpracy z gospodarką narodową.

Był członkiem Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, członkiem Komisji do spraw Zagospodarowania i Podniesienia Żyzności Gleb Lekkich Polskiej Akademii Nauk, członkiem Komisji Uprawy Roślin Polskiej Akademii Nauk.

W czasie okupacji niemieckiej był żołnierzem Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej Okręgu Wilno, pseudonim Korab.

Autor licznych publikacji z zakresu nauk rolniczych dotyczących Pomorza Gdańskiego, Żuław Wiślanych, Pomorza Szczecińskiego.

Powyższa nota biograficzna została napisana na podstawie:

Materiały rodzinne Stanisława Laskowskiego w posiadaniu jego córki Krystyny Koneckiej w Szczecinie.

„Kto jest kim w Polsce 1984. Informator Biograficzny”, Edycja 1, Warszawa: Wydawnictwo Interpress, 1984, s. 515: „Laskowski Stanisław”.

„Prof. dr hab. nauk rolniczych Stanisław Laskowski 15.IX.1911-11.IX.1982”, opr. S. Dzienia, maszynopis, bez roku opracowania. Egzemplarze: u autora, u Krystyny Koneckiej, u Kazimierza Parfianowicza.

„Księga Pamiątkowa. Jubileusz 50-lecia (1950-2000)”, red. Zdzisław Gonet (i inni), Puławy: Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, 2000, s.563: Stare Pole, pow. Malbork.

Antoni Hajdaczuk (red.): „50 lat w służbie doradztwa”, Stare Pole: Regionalne Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Starym Polu, 2002, s.14, 17, 254 (Stanisław Laskowski).

„Wileński Słownik Biograficzny”, red. Henryk Dubowik, Leszek Jan Malinowski, Bydgoszcz: Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej, 2008, s. 269: „Laskowski Stanisław”.

Adam Harasim: „Zarys organizacji i działalności Rolniczych Zakładów Doświadczalnych IUNG w latach 1950-2015/ Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy”, Puławy 2016, s. 26: „Zakład Doświadczalny Stare Pole (1955)”.

Pismem z 4.XI.1949 dyrektor Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy zwrócił się do Dyrekcji Naczelnej PINGW w Warszawie: „... o zaangażowanie Obywatela Inżyniera Laskowskiego Stanisława na stanowisko Kierownika Zakładu Doświadczalnego Fiszewo, woj. gdańskie w 4 stopniu służbowym.

Zakład Doświadczalny na Żuławach ma duże zadania do spełnienia dla swego rejonu i dalsze nie obsadzenie go ujemnie odbija się na pracy.

Kandydatura Ob[ywatela] Laskowskiego była już kilkakrotnie poruszana i wydaje się, że Ob[ywatel] Laskowski, znający zagadnienie Żuław z tytułu poprzednich swoich prac byłby najodpowiedniejszym kandydatem [...].”

Pismo z 4.IX.1950 skierowane przez dyrektora Oddziału Pomorskiego PINGW do dyrekcji w Warszawie: „Przesyłając przy niniejszym podanie ob[ywatela] inż.

Laskowskiego Stanisława, Dyrekcja Oddziału Pomorskiego prosi o zaangażowanie go w charakterze Kierownika Działu Agrotechnicznego w Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo [...].

Ponieważ ob[ywatel] Laskowski prowadzi wykłady na Politechnice Gdańskiej, i zgodził się na objęcie proponowanego mu stanowiska pod warunkiem, że nadal będzie je prowadził, prosimy o uwzględnienie tej sprawy”.

Kierownik Oddziału Pomorskiego PINGW w piśmie z 5 września 1950 r. do Dyrekcji Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (który przygotowywał się do przejęcia Zakładu Doświadczalnego Fiszewo) przedstawił sprawę zaangażowania Stanisława Laskowskiego: „Niniejszym zawiadamiamy uprzejmie, że Dyrekcja PINGW w Bydgoszczy wystąpiła do Dyrekcji PINGW w Warszawie z wnioskiem o zaangażowanie dla Zakładu Doświadczalnego w Fiszewie ob. inż. Laskowskiego w charakterze kierownika Działu Agrotechnicznego [...].

Ze swej strony pragnę zaznaczyć, że proponowany kandydat pod względem kwalifikacji naukowych, przygotowania i zainteresowań, moim zdaniem byłby odpowiedni do prowadzenia prac doświadczalnych na majątku Fiszewo pod warunkiem zmontowania na miejscu obsługi technicznej do prowadzenia doświadczeń (personel techniczny do wykonywania doświadczeń).

Ob. inż. Laskowski obecnie jest adiunktem Politechniki Gdańskiej w Zakładzie Uprawy Roli i Roślin, żywo interesuje się pracami badawczymi na Żuławach, na których pracuje już od szeregu lat.

Mając kontakty z młodzieżą akademicką, inż. Laskowski mógłby w pewnej mierze wykorzystać Zakład Doświadczalny w Fiszewie dla celów szkolenia kadr [...].” (podpisał Kierownik Oddziału dr A[leksy] Byczkowski).

Pismem z 11.X.1950 do Referatu Kadr Oddziału Pomorskiego PINGW oznajmiono: „W odpowiedzi na powołane pismo w sprawie zaangażowania Ob. inż. Laskowskiego St. Dyrekcja Instytutu komunikuje, że w tej sprawie wydała decyzję odmowną”.

Pismem z 26.X.1950 Referat Personalny Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy powiadomił inż. St. Laskowskiego „[...] Centralna Dyrekcja zawiadomiła, iż wniosek nasz o przyjęcie Obywatela do Instytutu załatwiła odmownie”. Sygn. BE-50:71/254,teczka „Laskowski Stanisław”

OLGIERD LESZKIEWICZ

Ur. 29.II.1924 Biała nad Horyniem, pow. Stolin, woj. poleskie.

Rodzice: Józef i Katarzyna z d. Kudoszyn.

Żona: Wanda z d. Gutkowska, ur. 4.X.1924 Warszawa.

Syn: Witold, ur. 20.I.1951 Elbląg.

Pełne urzędowe nazwisko Olgierda Leszkiewicza: Leszkiewicz-Zienowicz-Olpiński.

Wykształcenie: Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie, Wydział Rolny (1949): inżynier.

„[...] Do szkoły powszechnej uczęszczałem w Stolinie, następnie do gimnazjum w Pińsku. Do wybuchu wojny 1939 r. ukończyłem pierwszą klasę gimnazjum. Następnie powróciłem do Stolina, gdzie pracowałem w gospodarstwie rodziców i jednocześnie uczęszczałem do 6 i 7 klasy dziesięciolatki sowieckiej.

W czasie okupacji niemieckiej szkoły były zamknięte – pracowałem więc na gospodarstwie rodziców.

W roku 1944 na skutek ofensywy Armii Radzieckiej [recte: Czerwonej, K.P.], wycofujące [się] wojska niemieckie ewakuowały mnie z rodziną do obozu pracy w Pińsku. Z obozu zbiegłem i zgłosiłem się do pracy w warsztatach kolejowych w Pińsku, gdzie pracowałem w charakterze ślusarza do lipca 1944 r. Stąd Niemcy wywieźli mnie z rodzicami do Rzeszy.

Na terenie woj. kieleckiego udało nam się zbiec z transportu. Osiedliliśmy się w majątku Ujazd w powiecie jędrzejowskim. W majątku tym pracowałem jako robotnik rolny do chwili wyzwolenia przez Armię Radziecką [recte: Czerwoną, K.P.], t[o] j[est] do stycznia 1945 r. Po wyzwoleniu wstąpiłem do gimnazjum w Jędrzejowie, po ukończeniu którego zapisałem się na kurs wstępny przy Wyższej Szkole Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie.

Studia na Wydziale Rolnym W[wyższej] S[zkoly] G[ospodarstwa] W[iejskiego] ukończyłem 1949 r. i w tym samym roku zacząłem pracować w szkolnictwie rolniczym w charakterze nauczyciela Państwowego Liceum Rolniczego w Kwidzynie do 30.IX.1950 r. [...]” (fragment własnoręcznego życiorysu Olgierda Leszkiewicza).

W Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo był asystentem w Dziale Łąkarstwo-Melioracyjnym od 1.X do 31.XII.1950. W związku z likwidacją Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego i przejęciem ZD Fiszewo (od 1.I.1951) przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa pracował nadal jako asystent w nowej jednostce organizacyjnej: Pole Doświadczalne Fiszewo; pracę zakończył, na własną prośbę, 31 marca 1951.

Sygn. BE-51/247, BE-50:1/261, teczki „Leszkiewicz Olgierd”.

WANDA LESZKIEWICZ

Ur. 4.X.1924 Warszawa.

Rodzice: Tadeusz i Estera z d. Bourdeau Gutkowsky.

Mąż: Olgierd Leszkiewicz.

Syn: Witold, ur. 20.I.1951 Elbląg.

Pełne urzędowe nazwisko małżeńskie: Leszkiewicz-Zienowicz-Ołpińska.

Wykształcenie: Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie, Wydział Rolny (1950): inżynier.

„[...] Ukończyłam szkołę powszechną Robotniczego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Warszawie, następnie do wybuchu wojny trzy klasy gimnazjum im. Stefanii Sempołowskiej. Podczas okupacji uczęszczałam na tajne komplety tegoż gimnazjum i liceum. Świadectwo dojrzałości otrzymałam w 1942 r. Do wybuchu powstania [warszawskiego-K.P.] utrzymywałam się z pracy w Ośrodku Ogrodniczym Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej i z korepetycji. Po powstaniu przebywałam z rodzicami na wsi Kopcie pow. Kielce, gmina Samsonów, gdzie przez rok uczyłam dzieci wiejskie. W 1947 r. zapisałam się do Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie, którą ukończyłam obecnie. Należałam do Bratniej Pomocy i ZAMP [...]”. [ZAMP: „Związek Akademicki Młodzieży Polskiej (...), organizacja studencka powołana VII.1948 [...]; stanowił autonomiczną część Związku Młodzieży Polskiej (ZMP); politycznie podporządkowany PPR [Polskiej Partii Robotniczej], następnie PZPR [Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej], wpływał na działalność wyższych uczelni, m.in. rekrutację studentów, program i dyscyplinę studiów, studencki ruch nauk., sprawy socjalne (Bratnia Pomoc); 1950 ZAMP liczył ok. 40 tys. czł. (36% ogółu studentów) [...], 1950 ZAMP wcielono do ZMP” („Nowa Encyklopedia Powszechna PWN”, t. 6, Warszawa 1998, s. 1050: „Związek Akademicki Młodzieży Polskiej”)].

„30. Represje okupanta w stosunku do rodziny: śmierć siostry w powstaniu warszawskim”. („Karta Personalna”, 19.IX.1950).

W Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo była asystentką w Dziale Roślinnym od 1.X do 31.XII 1950. Po likwidacji Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego (31.XII.1950) ZD Fiszewo został włączony (od 1.I.1951) do Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa i przekształcony w Pole Doświadczalne Fiszewo, w którym pracowała nadal jako asystent do 31.III.1951.

Zob. notę: Olgierd Leszkiewicz.

Sygn. BE-50:51/248, BE-50:71/262,teczki: „Leszkiewicz Wanda.

KAZIMIERZ LEWANOWICZ

Brak danych osobowych.

Inżynier.

Pismem z 16.XI.1950 mianowany kierownikiem administracyjno-gospodarczym ZD Fiszewo: w terminie do 25.XI.1950 ma przejąć ZD Fiszewo od dotychczasowego p.o. kierownika ZD Fiszewo, Szczepana Łady (wiadomość w teczce akt osobowych w Archiwum IUNG-PIB w Puławach. Sygn. BE-50:71/270: „Łada Szczepan”).

29.XI.1950, jako kierownik administracyjno-gospodarczy ZD Fiszewo, podpisał protokół dotyczący sprawy Błażeja Szatkowskiego (sygn. BE-50:71/483,teczka „Szatkowski Błażej”; zob. notę: Błażej Szatkowski).

W Archiwum IUNG-PIB w Puławach nie ma teczki jego akt osobowych.

SZCZEPAN ŁADA

Ur. 24.XII.1900 Samszyce, gm. Osięciny, pow. Nieszawa.

Rodzice: Marcin i Franciszka z d. Raszka.

Żona: Leokadia z d. Ziółkowska.

Córka: Anna, ur. 25.V.1935.

Wykształcenie: 3 klasy Gimnazjum Państwowego we Włocławku i Szkoła Rolnicza w Liskowie; administrator rolny.

We wrześniu 1939, jako żołnierz Wojska Polskiego, dostał się do niewoli i do końca wojny przebywał w obozie jenieckim Lnekenwald w Niemczech.

„29. Doznane represje ze strony okupanta: obicie.

30. Represje okupanta w stosunku do rodziny: wysiedlenie”. („Karta Personalna”, 8.XII.1949).

Od 10.IV.1947 był zatrudniony na stanowisku rządcy gospodarczego w Zakładzie Doświadczalnym Głębokie, pow. Inowrocław, należącym wówczas do Związku Samopomocy Chłopskiej a następnie do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego. Przeniesiony na równorzędne stanowisko w Zakładzie Doświadczalnym PINGW w Kamienicy, pow. Tuchola, pracował tam od 1.VI.1949 równocześnie pełniąc obowiązki kierownika Zakładu.

Pismem Dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW z 25.IX.1950 został skierowany do ZD Fiszewo: „[...] w związku z chorobą ob. Sawki Wilhelma, zastępcy kierownika Zakładu Doświadczalnego [Fiszewo-K.P.], powierza się Obywatelowi kierownictwo Zakładu Doświadczalnego [Fiszewo-K.P.] na okres dwóch miesięcy, tj. od dnia 28.IX[19]50 r. do dnia 30.XI.[19]50 r.

Wszyscy, bez wyjątku, pracownicy pod względem administracyjnym podlegają ob[ywatelowi] Ładzie Szczepanowi, natomiast pod względem fachowym Działy Naukowe wyłączone są z dyspozycji ob. Łady”.

Z pisma tejsze Dyrekcji z 17.XI.1950 wynika, że Szczepan Łada pełnił funkcję p.o. Kierownika Administracyjno-Gospodarczego ZD Fiszewo (tak jest zaadresowane do niego to pismo): „Pismem z dnia 16. Listopada br. Nr C.P.III-1/6359/50 został mianowany Kierownikiem Adm. Gospodarczym ob. inż. Lewanowicz Kazimierz do ZD Fiszewo, w związku z powyższym proszę o przekazanie ob. Lewanowiczowi wszelkich czynności związanych z tym stanowiskiem do dnia 25 listopada 1950 r.

Po zdaniu ZD Fiszewo ob. Lewanowiczowi przenoszę Obywatela do ZD Kamienica na dotychczasowe stanowisko. Dyrektor Inż. K. Ceceniowski” [podpis].

Szczepan Łada był członkiem PZPR [Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej].

Sygn. BE-50:71/270,teczka „Łada Szczepan”.

JACEK MAJEWSKI

Ur. 12.II.1918 Ratowo, pow. Mława.

Rodzice: Mieczysław i Aleksandra z d. Świeżyńska.

Żona: Stefania z d. Kruczkowska, ur. 24.VII.1915.

Córka: Maria Danuta, ur. 16.XI.1948.

Wykształcenie: 4 klasy gimnazjum i średnia szkoła rolnicza (1939).

Od 25.VI.1946 do 31.VIII.1949 był dyrektorem Zespołu Szewno, należącego do Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR). Od 20.VIII.1949 do 28.II.1950 pracował na stanowisku rządcy w Zakładzie Doświadczalnym Wojnowo, pow. Bydgoszcz, należącym do Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego – Oddział Pomorski. Od 15.I.1950 został delegowany do ZD Fiszewo w charakterze p.o. kierownika technicznego, gdzie 1.III.1950 objął stanowisko administratora gospodarstwa Zakładu.

Pismem Dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy z 25.IX.1950 otrzymał polecenie: „...zдание Zakładu Doświadczalnego protokólar- nie ob. Ładzie Szczepanowi do dnia 1.X.[19]50 r.”.

18.XI.1950 złożył podanie „...o przeniesienie mnie [z] ZD Fiszewo do ZD Minikowo. Prośbę swoją motywuję złym stanem zdrowia mojego i rodziny, na sku- tek ciężkiego klimatu jaki panuje na Żuławach [...]”.

Mimo wyrażenia zgody przez Dyrekcję Oddziału Pomorskiego PINGW (pismo z 21.XI.1950) i przeniesienia od 1.XII.1950 do ZD Minikowo, na równorzędne sta- nowisko, 22.XI.1950 złożył prośbę o zwolnienie z pracy i zakończył ją 30 listopada 1950 r.

Był członkiem PPS [Polskiej Partii Socjalistycznej] i po jej połączeniu z PPR [Pol- ską Partią Robotniczą] został członkiem PZPR [Polskiej Zjednoczonej Partii Robot- niczej].

Jako członek PZPR, osoba zaufana na stanowisku kierowniczym w ZD Fiszewo, utrzymywał kontakty partyjne [list z 22.IV.1950; adresat: Tow. Jacek Majewski, Fiszewo]:

„Szanowny Towarzyszu!

Ostatnio mogłem się przekonać osobiście, że ruszyliście prace w Fiszewie i że Wasz własny wkład jest znaczny. Nie możemy jednak zatrzymywać się na osią- gniętych rezultatach, musimy wciąż dążyć do jakości. Nie wątpię ani na chwilę, że od strony gospodarczej potrafcie, Towarzyszu, zapiąć ten zakład na ostatni guzik. Strona badawcza i naukowa już dzisiaj ma tam swoją zorganizowaną bazę, a następnie musi włączać się na bieżąco po prostu do problematyki terenu. Od tej strony pozytywnie zdał egzamin inż. Parfianowicz^{*)}. Chcąc uwypuklić rolę Fiszewa, należało powierzyć kierownictwo Zakładu, jako placówki doświadczalnej, inż. Parfianowiczowi. Strona administracyjna zaś ciąży na Was. Prócz tego, oczywi- ście, styl pracy i całość zagadnienia od strony partyjnej budujemy na Was. Myślę więc, że kolektywna praca, indywidualna zaś odpowiedzialność, położą wreszcie prawidłowe zręby pod tą[recte: tę] przyszłą placówkę badawczą, a jednocześnie pro- dukcyjną, i liczę na Was Towarzyszu.

Z partyjnym pozdrowieniem
(podpis nieczytelny)”.

Maszynopis bez pieczętki, bez sygnatury, bez miejsca napisania.

Nieczytelny podpis jest autografem Aleksandra Marcinowskiego, ówczesne- go dyrektora Oddziału Pomorskiego Państwowego Instytutu Naukowego Gospodar- stwa Wiejskiego w Bydgoszczy.

*) zob. notę: Antoni Parfianowicz

Sygn. BE-50:71/279, teczka „Majewski Jacek”

A. MARCHEL

Brak danych osobowych.

Przewodniczący Rolnej Rady Zakładowej (Związek Zawodowy Pracowników Rol- nictwa RP) w Gospodarstwie PINGW w Fiszewie.

29.XI.1950 podpisał protokół [sygn.BE-50:71/483, teczka „Szatkowski Błażej”] w sprawie roszczeń finansowych Błażeja Szatkowskiego – rządcy, nastę- pnie pomocy gospodarczej i następnie pracownika biurowego w ZD Fiszewo (zob. notę: Błażej Szatkowski).

W Archiwum IUNG-PIB w Puławach nie ma teczki jego akt osobowych.

CZESŁAWA MAZUREK

Brak danych osobowych.

Wykształcenie: kurs dokształcający dla kalkulatorów (1950).

O jej czasowym pobycie i pracy w ZD Fiszewo naczelnik Wydziału Kadr Dyrekcji Naczelnej PINGW w Warszawie napisał: „...pobyt w Fiszewie należy traktować jako nabywanie praktyki (...)” [pismo z 20.XI.1950 w teczce „Jeremko Stanisław”, sygn. BE-50:71/172; zob. notę: Stanisław Jeremko].

W Archiwum IUNG-PIB w Puławach nie mateczki jej akt osobowych.

EUGENIUSZ MRÓZ

Ur. 12.IV.1923 Bydgoszcz, woj. pomorskie.

Rodzice: Michał i Władysława z d. Janiszewska.

Wykształcenie: szkoła powszechna; kierowca samochodowy.

„[...] Po ukończeniu 7 kl[asy] szkoły powszechnej przebywałem do 16 roku życia przy rodzicach. 3 maja 1940 r. zostałem wywieziony przez okupanta do prac przymusowych. Początkowo pracowałem u gospodarza, a następnie od 1941 r. w firmie „Hanomag” w Szczecinku jako pomocnik montera. Od 1941 r. do 1944 r., po złożeniu egzaminu na kier[owcę] samochodowego, jeździłem w firmie „Hanomag”. Od 1944, do czasu wyzwolenia przez Armię Czerwoną, w firmie „Marga”. Po wyzwoleniu wróciłem natychmiast do kraju i zacząłem pracować u Pełnomocnika do Reformy Rolnej a następnie [w] KW PPR [Komitet Wojewódzki Polskiej Partii Robotniczej]. W listopadzie 1945 r. zostałem zaciągnięty do Odrodzonego Wojska Polskiego, skąd wróciłem 15 grudnia 1947 r.[...]” („życiorys”, bez daty).

Od 1.VII.1949 pracował w ZD Fiszewo na stanowisku laboranta zapewne w Dziale Roślinnym. 3.V.1950 złożył podanie o zwolnienie z tego stanowiska: „Jako powód podaję trudności mieszkaniowe”. Od 1.VII.1950 był kierowcą samochodowym; zakończył pracę w Fiszewie 14.XI.1950.

Sygn. BE-50:71/326, teczka „Mróz Eugeniusz”.

MARIA NEUMANN

Ur. 5.IV.1899 Mlewo, pow. Wąbrzeźno.

Rodzice: Franciszek i Anna z d. Bartknecht Gołaszewscy.

Mąż: Neumann.

Córka: Maria Aleksandra, ur. 19.VI.1935.

Wykształcenie: Seminarium Nauczycielskie (1920); nauczycielka.

„20. Represje okupanta w stosunku do rodziny: brat mój, Leon Gołaszewski, został zaarrestowany przez Niemców 1944 r. i zginął w Niemczech” („Karta Personalna”, Ryńsk, 7.I.1949).

Pracowała jako nauczycielka, a następnie jako księgową.

W PINGW pracowała od 8.I.1950 w ZD Ugoszcz, pow. Rypin, na stanowisku księgowej technicznej i w związku ze zlikwidowaniem tego Zakładu i przejęciem jego majątku przez Państwowe Gospodarstwa Rolne (PGR) od 1.III.1950 była zatrudniona na równorzędnym stanowisku w ZD Fiszewo; pracowała tu do 31.V.1950. Została zwolniona ze skutkiem natychmiastowym: „...nie wywiązuje się z powierzonych jej pracy, lekceważąc wydawane jej zarządzenia, co ujemnie oddziałuje na pozostałych pracowników. Sposób zachowania się wyżej wspomnianej w stosunku do przełożonych, jak i do powierzonych jej pracy, jest wielce niedbały, skutkiem czego powstają wielkie zaległości [...]”. Incydent w czasie inspekcji przeprowadzanej

w Fiszewie przez Kierownika Zakładów Administracyjnych Okręgu Pomorskiego PINGW, inż. Ciecholewskiego, spowodował złożenie wniosku o jej natychmiastowe zwolnienie (zob. rozdział „Konflikty”).
Sygn. BE-50:71/332,teczka „Neumann Maria”.

JAN PAJAŁ

Ur. 10.I.1914 Myślachowice, pow. Chrzanów.

Rodzice: brak danych.

Żonaty (brak danych o żonie).

Dwoje dzieci (brak danych o nich).

Wykształcenie: Państwowa Średnia Szkoła Rolnicza w Czernichowie (1932),

Państwowa Wyższa Szkoła Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie – Wydział Rolniczy (1936): inżynier rolnik.

1945-1946 był nauczycielem w szkole rolniczej w Sędziejowicach, następnie powiatowym instruktorem oświaty rolniczej w Kartuzach, pracował w Gdańskiej Izbie Rolniczej jako podinspektor doświadczalnictwa, w Zarządzie Okręgu Państwowych Gospodarstw Rolnych w Gdańsku jako inspektor łąkarski. Od 1.IV.1947 do 31.VIII.1948 był młodszym asystentem w Zakładzie Gleboznawstwa Politechniki Gdańskiej.

Pismem z 28.VIII.1950 zwrócił się do dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy „... o zaangażowanie mnie, jako asystenta w doświadczalnictwie zbiorowym przy Zakładzie Doświadczalnym w Fiszewie, gdyż dział tej pracy bardzo mi odpowiada [...]”. Kolejnym pismem, z 3.XI.1950, powtórzył tę prośbę wyrażając chęć pracy w ZD Fiszewo „...w dziale produkcji roślinnej (...)” [recte: w Dziale Roślinnym-K.P.]. Pismem naczelnika Wydziału Kadr dyrekcji naczelnej PINGW w Warszawie „... sprawa zaangażowania Ob[ywatela] Pajaka J[ana] została załatwiona odmownie z powodu reorganizacji” [recte: likwidacji PINGW-K.P.].

Sygn. BE-50:71/353,teczka „Pajał Jan”.

ANTONI PARFIANOWICZ

Ur. 18.IV.1913 Wilno.

Zm. 8.V.1982 Puławy, woj. lubelskie.

Rodzice: Albin i Cecylia-Ludwika z d. Małachowska.

Żona: Teresa Marianna z d. Sobocka, ur. 4.IX.1911.

Dzieci: Kazimierz Antoni, ur. 3.III.1941 Wilno

Mieczysław Lucjan, ur. 1.I.1944 Wilno

Cecylia Zofia, ur. 31.VIII.1950 Gdańsk.

Wykształcenie: Korpus Kadetów Nr 1 Marszałka Józefa Piłsudskiego we Lwowie (1934, matura), Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie – Wydział Rolno-Leśny (studia przerwane w 1939 wybuchem wojny i zamknięciem Uniwersytetu przez okupacyjne władze litewskie), Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (1948): inżynier rolnik, magister nauk rolniczych.

Od 15.IV.1945 do 30.IX.1948 pracował jako nauczyciel w szkolnictwie rolniczym (Gimnazjum Rolnicze w Małusach Wielkich, pow. Częstochowa, woj. kieleckie: kierownik; Gimnazjum Rolnicze w Wacynie koło Radomia). Od 1.X.1948 do 31.VIII.1949 był starszym asystentem w Katedrze Systematyki i Geografii Roślin na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Łódzkiego.

W Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego pracował

w Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo od 15.VIII.1949 jako kierownik Działów Melioracyjnego i Łąkarskiego. Od 15.IV do 31.VIII.1950 był p.o. kierownikiem ZD Fiszewo. Od 1.VII.1950 przeszedł na etat Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Dział Gospodarki Wodnej nadal pracując w ZD Fiszewo do 4.XII.1950.

W ZD Fiszewo, wobec braku kierownika Działu Ryzowego, podlegały mu prace prowadzone przez ten dział.

Rodzina A. Parfianowicza opuściła Fiszewo 5.I.1951; Antoni Parfianowicz w Fiszewie i na Żuławach nadal prowadził prace badawcze do r. 1955 i w związku z nimi często tu przyjeżdżał.

Jego praca w Fiszewie była wysoko oceniona przez dyrektora Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy, A. Marcinowskiego (zob. notę: Jacek Majewski).

O swojej sytuacji materialnej w ZD Fiszewo napisał Antoni Parfianowicz w piśmie z 8.IX.1950 do dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy (zob. rozdział „Rezygnacje z pracy”).

Po opuszczeniu Fiszewa pracował na stanowisku zastępcy dyrektora do spraw naukowych w Zakładzie Doświadczalnym IUNG w Wielichowie, pow. Kościan, woj. poznańskie. 1960-1962 był kierownikiem Stacji Doświadczalnej IUNG w Sobieszynie-Brzozowej, pow. Ryki, woj. warszawskie i nauczycielem w Technikum Rolniczym w Sobieszynie-Brzozowej.

Od 1962 pracował w Dziale Doświadczalnictwa Terenowego (adiunkt) w dyrekcji IUNG w Puławach, a od r. 1966 jako kierownik Pracowni Wydawnictw i Publikacji IUNG, przekształconej w 1972 w Dział Wydawnictw i Małej Poligrafii IUNG.

W 1978 przeszedł na emeryturę.

W 1960 uzyskał doktorat w IUNG i obronił pracę doktorską „Łąki żuławskie w latach 1949-1955” [opublikowana ze skrótami: „Roczniki Nauk Rolniczych”, Seria F, tom 76:1964, nr 1, s. 90-133, il., tabele, bibliografia].

O Antonim Parfianowiczu zob.:

Zdzisław Gonet, „Wspomnienie o dr. inż. Antonim Parfianowiczu”, Pamiętnik Puławski”, R. 1984 z. 83, s. 7-8, fot.

Zdzisław Gonet (red.), „Księga pamiątkowa. Jubileusz 50-lecia (1950-2000)/ Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, Puławy 2000, s. 554: „Antoni Parfianowicz, dr” (nota biograficzna, fotografia).

Helena Mącznik, Jan Mącznik, „Puławski słownik biograficzny”, L-P, Puławy: Towarzystwo Przyjaciół Puław, 2000, s. 163-165.

Adam Harasim, „Zarys organizacji i działalności rolniczych zakładów doświadczalnych IUNG w latach 1950-2015/Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy, Puławy 2016, s. 44-45: „Zakład Doświadczalny Wielichowo (1951-)”; s. 45: A. Parfianowicz.

Sygn. BE-50:71/357,teczka „Parfianowicz Antoni”.

TERESA MARIANNA PARFIANOWICZOWA

Ur. 4.IX.1911 Łęczycza, gubernia kaliska.

Zm. 1.X.1986 Puławy, woj. lubelskie.

Rodzice: Lucjan i Zofia z Przedworskich Soboccy.

Mąż: Antoni Parfianowicz.

Dzieci: zob. notę: Antoni Parfianowicz.

Wykształcenie: Komunalne Gimnazjum Koedukacyjne w Rożdzeniu, woj. śląskie, matura 1931; Szkoła Podoficerska Policji Państwowej w Warszawie (1935); na służbie w Wilnie (posterunkowy) do września 1939.

W ZD Fiszewo pracowała jako pomoc biurowa od 1.VIII.1949 do 15.XII.1950.

Wraz z rodziną opuściła Fiszewo 5.I.1951.

Sygn. BE-50:51/867,teczka „Parfianowicz Teresa”

JÓZEF PASTUCHA

Ur. 11.VIII.1906 Horn Těrlicko (Cierlicko Górne): nazwa zmieniona na Doln Těrlicko (Cierlicko Dolne), pow. Frysztat, Śląsk Zaolziański, Czechy.

Rodzice: Józef i Zuzanna z d. Jaś.

Żona: Joanna Cecylia z d. Żywert, ur. 1.XI.1915.

Córka: Maria, ur. 6.XI.1948.

Wykształcenie: 6 klas Gimnazjum Polskiego w Cieszynie, kursy szkoły rolniczej i księgowości: urzędnik gospodarczy, księgowy.

W czasie okupacji niemieckiej (II wojna światowa) był trzykrotnie pobity; odniósł urazy ciała.

Od 1.VIII.1945 do 20.VII.1948 pracował jako administrator w majątku Gogolin koło Bydgoszczy, dzierżawionym przez Ministerstwo Komunikacji – Dyрекcję Okręgową Polskich Kolei Państwowych w Gdańsku i 1948-1949 nadal w majątku Gogolin przejętym przez PGR (Państwowe Gospodarstwa Rolne) Okręg Bydgoszcz.

Od 1.XII.1949 pracował w, należącym do PINGW – Okręg Pomorski, ZD Wojnowo, pow. Bydgoszcz, jako główny księgowy.

Od 19.III.1950, przeniesiony do ZD Fiszewo, pracował na stanowisku głównego księgowego I kategorii. Wobec konieczności zlikwidowania zaległości został przewidziany do skierowania na przeciąg 3 tygodni „...do opracowania księgi głównej ZD Wojnowo...” („Plan zlikwidowania zaległości w opracowaniu ksiąg głównych Zakładów Doświadczalnych Oddziału Pomorskiego PINGW za okres od 1.I.1950 do 31.III.1950”: pismo z 1.IV.1950 w teczce „Szemro Jan”, Archiwum IUNG-PIB w Puławach, sygn. BE-50:71/485).

Pismem z 14.VII.1950, skierowanym do Referatu Personalnego PINGW – dyrekcji Oddziału Pomorskiego w Bydgoszczy „...prosi uprzejmie o przeniesienie go z tut[ejszego] ZD [Fiszewo-K.P.] do innego ZD [Zakładu Doświadczalnego-K.P.] położonego więcej na południe [...]. Powyższą moją prośbę motywuję następująco: od szeregu lat cierpię na reumatyzm lewej części ciała: noga i stopa lewa; byłem kilkakrotnie leczony przez lekarzy [...], jak też żona moja chorowała dłuższy czas na zapalenie stawów. Miejsce mojej obecnej pracy, jako miejscowość o dużej wilgotności, ujemnie wpływa na moje zdrowie, jak też i żony; zawsze chętnie pracowałem, i dalej chcę pracować, ale w zdrowszych warunkach”.

Z dniem 1.I.1951 został przeniesiony do ZD Mochelek (część wsi Mochle) w gminie Sicienko, woj. bydgoskie, na stanowisko głównego księgowego. Członek PZPR [Polska Zjednoczona Partia Robotnicza].

Sygn. BE-50:71/359,teczka „Pastucha Józef”.

HALINA PIOTROWSKA

Ur. 21.III.1922 Zawiercie, woj. śląsko-dąbrowskie.

Rodzice: Stanisław i Helena z d. Ładoń.

Wykształcenie: Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne (ukończyła 3 klasy) w Zawierciu (1938), Wyższy Kurs 3-miesięczny dla Korespondentów przy Miejskim Instytucie Kształcenia Handlowego w Chorzowie (1945): biuralistka-maszynistka, księgowka.

W czasie okupacji niemieckiej działała w konspiracji: pracowała przy wydawaniu gazetki polskiej: była aresztowana przez gestapo. Jej matka i brat zginęli w obozach koncentracyjnych.

Od kwietnia do 15.VI.1949 pracowała w Państwowych Nieruchomościach Ziemi w Płutowie, pow. Chełmno, gdzie była zatrudniona jako kancelistka i młodsza księgowka.

Od 16.I.1950 była zatrudniona jako księgowka techniczna w, należącym do Oddziału Pomorskiego PINGW, Zakładzie Doświadczalnym Głębokie, pow. Inowrocław; w związku z likwidacją tego Zakładu i przekazaniem go Państwowym Gospodarstwu Rolnym, z dniem 20.IV.1950 rozpoczęła pracę na stanowisku kasjera-statystyka w Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo.

12.V.1950 skierowała do Referatu Personalnego Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy pismo: „Z uwagi na ciężkie warunki mieszkaniowe uprzejmie proszę o zwolnienie mnie z zajmowanego stanowiska”.

Pismem Kierownika Administracyjnego ZD Fiszewo z 24.V.1950 skierowanym do tegoż Referatu Personalnego został złożony „Wniosek.

Administracja Zakładów [recte: Zakładu-K.P.] Doświadczalnych [recte: Doświadczalnego] Fiszewo zwraca się z prośbą o zwolnienie z pracy na podstawie art. 12 ob. Piotrowską [recte: Piotrowskiej-K.P.] Halinę [recte: Haliny-K.P.].

Powyższy wniosek uzasadniam następująco: ob. Piotrowska Halina, przyjęta na stanowisko kasjera-statystyka na trzymiesięczny okres próbny, do dnia dzisiejszego nie wypełnia należycie swoich obowiązków, będąc jako pracownica, bardzo słaba, a przy tym jest krnąbrna i niesubordynacyjna. Praca jej jest bardzo niedbała i chaotyczna. Wobec złożenia przez ob. Piotrowską Halinę prośby o zwolnienie z dniem 1-ego czerwca br. Prosimy uprzejmie o przychylne załatwienie tej sprawy. Kierownik administracyjny J. Majewski”.

Została zwolniona z pracy z dniem 31.V.1950.

Sygn. BE-50:71/373,teczka „Piotrowska Halina”.

ŁUCJA PŁOCIENIAK

Ur. 30.III.1928 Wola, gm. Pelplin, pow. Tczew.

Rodzice: Czesław i Władysława z d. Sikorska.

Wykształcenie: Państwowe Koedukacyjne Liceum Ogrodnicze II stopnia w Pruszczu Gdańskim (1949): technik-ogrodnik.

„Z chwilą wybuchu wojny zostaliśmy zmuszeni opuścić miejsce naszego zamieszkania. Udaliśmy się do krewnych, skąd po kilku dniach zostaliśmy ponownie wydalen. Osiedliliśmy się w okolicy Morzeszczyna, pow. Tczew, gdzie pozostaliśmy do końca wojny. W październiku 1939 r. został aresztowany mój ojciec przez Gestapo niemieckie i po tygodniu rozstrzelany prawdopodobnie w lesie Szpęgawskim pod Starogardem [...]” [Życiorys].

Od 21.IX.1949 do 30.IV.1950 pracowała w Centrali Ogrodniczej – w Ekspozyturze Wojewódzkiej w Gdańsku w Dziale Finansowo-Rachunkowym jako księgowka.

Od 1.VIII.1950 pracowała w ZD Fiszewo na stanowisku technika łąkarskiego w Dziale Melioracyjno-Łąkarskim. Pracę zakończyła 31.XII.1950 na własną prośbę z 18.XII.1950: „[...] Prośbę swą motywuję tym, że materialne warunki rodzinne zmuszają mię do zmiany pracy o lepszym wynagrodzeniu”.

Była członkiem ZMP [Związek Młodzieży Polskiej].
Sygn. BE-50:71/380,teczka „Płocieniak Łucja”.

ZYGMUNT PODLISIECKI

Brak danych osobowych.

Żona

Dziecko

Rządca – kierownik gospodarczy ZD Fiszewo od 1.IX do 30.XI.1950.

Zachowywał się złośliwie i obraźliwie wobec pracowników, a jako obiekt szczególnej swojej złośliwości wybrał Barbarę Butkiewicz, technika hodowlanego i asystenta technicznego w Dziale Zootechnicznym (pracowała w ZD Fiszewo od 1.VII do 30(?)XII.1950), co w ostateczności doprowadziło ją do złożenia pisma w tej sprawie do dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy [zob. rozdział: Konflikty].

Został ukarany naganą.

Złożył podanie o zwolnienie z pracy: „Powodem mojej rezygnacji jest zły stan zdrowia tak żony jak i dziecka, którzy są zagrożeni chorobą płuc, a tutaj[ejszy] klimat zupełnie nie odpowiada ich stanowi zdrowia”.

Sygn. BE-50:71/382,teczka „Podlisiecki Zygmunt”.

ZACHEUSZ PRZEDWORSKI

Ur. 8.II.1930 Łęczycza.

Zm. 30.X.1998 Łódź.

Rodzice: Piotr i Jadwiga z d. Jabłońska.

Wykształcenie: Męskie Gimnazjum Rolnicze w Wacynie k. Radomia (1948).

W ZD Fiszewo był zatrudniony od 1.IX do 31.XII.1949 jako pracownik dniówkowy w Dziale Melioracyjno-Łąkarskim i od 1.I.1950 jako technik łąkarski.

Od 13.XI.1950 w Wojsku Polskim (służba zasadnicza).

Sygn. BE-50:71/386,teczka „Przedworski Zacheusz”.

CZESŁAW REKIEĆ

Ur. 1.XII.1909 Wilno.

Zm. 17.VII.1997 Gdańsk.

Rodzice: Krzysztof i Weronika z d. Daukszo.

Żona: Józefa z d. Potocka, ur. 1.XI.1911.

Dzieci: Ewa Barbara, ur. 3.IX.1945 Warszawa

Andrzej Adam, ur. 22.X.1947 Elbląg

Marek, ur. 21.IX.1953 Elbląg

Wykształcenie: Państwowa Średnia Szkoła Ogrodnicza w Wilnie (1934): technik ogrodnictwa.

Od 15.III do 30.XI.1950 pracował jako asystent techniczny w Dziale Ryżowym: „...przy doświadczeniach z ryżem, wywiązuje się ze swych obowiązków należycie

i sumiennie. W wolnych chwilach pomaga w gospodarstwie, zajmuje się bezinteresownie strzyżeniem żywopłotów i ogrodnictwem, społecznie i politycznie nie udziela się”.

12.VIII.1950 zwrócił się pisemnie do dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy: „W związku z [...] dotychczas nie zawartej pisemnej umowy ze mną przez Dyрекcję PINGW w Bydgoszczy, jak również nieprzydzielenia mi dotychczas mieszkania, wobec czego muszę codziennie dojeżdżać w obie strony 15 km, proszę uprzejmie o zwolnienie mnie z dotychczas zajmowanego stanowiska asystenta ZD w Fiszewie”.

Cz. Rekieć mieszkał w Jegłowniku, wsi odległej od Fiszewa o 7 km, gdzie miał niewielkie gospodarstwo rolne, i dojeżdżał do pracy w Fiszewie rowerem.

W Wilnie jego ojciec był właścicielem gospodarstwa rolnego (3 ha) z ogrodem warzywno-owocowym; całe mienie w czasie okupacji, podczas II wojny światowej, zostało spalone.

Sygn. BE-50:71/397,teczka „Rekieć Czesław”.

WILHELM SAWKA

Ur. 26.XII.1916 Postřelmov (Morawy, Czechy).

Rodzice: Filip i Józefa z d. Pawłu.

Żona: Maria Szydłowiecka, ur. 8.II.1916.

Dzieci: Janina, ur. 22.III.1941

Jerzy, ur. 27.V.1949

W czasie II wojny światowej, podczas okupacji niemieckiej, jego ojciec został aresztowany przez Gestapo.

Wykształcenie: Szkoła Rolnicza w Miłocinie (1935); w r. 1936, jako eksternista, uzyskał świadectwo ukończenia Średniej Szkoły Rolniczej w Czernichowie.

W roku 1944 odbył i ukończył Państwowe Rolnicze Kursy Fachowe we Lwowie.

W roku akademickim 1945/1946 studiował na Wydziale Rolnym Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Od 1.IX.1946 do 24.XII.1948 pracował jako kierownik Referatu Ziemskiego Starostwa Powiatowego w Bystrzycy w woj. wrocławskim. 24.XII.1948 został tymczasowo aresztowany; Komisja Specjalna do walki z nadużyciami i szkodnictwem gospodarczym w Wałbrzychu wniosowała o skierowanie go do pracy przymusowej; dochodzenie zostało umorzone „...dla braku dostatecznych dowodów winy...”; 29.IV.1949 został zwolniony z aresztu śledczego.

W ZD Fiszewo rozpoczął pracę 10.IX.1949 na stanowisku asystenta w Dziale Zootechnicznym; od 1.VII.1950 był kierownikiem Działu Zootechnicznego (sprawował tę funkcję od 1.III.1950).

Od 1 do 31.VIII.1950 pełnił obowiązki kierownika Zakładu Doświadczalnego Fiszewo, a od 1.IX był zastępcą kierownika ZD Fiszewo i następnie p.o. kierownikiem do 13.X.1950. Od 2.X.1950 przebywał na leczeniu szpitalnym w Kłodzku (woj. wrocławskie) i następnie w sanatorium.

Pismem z 7.XI.1950 do dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy informował: „...trudno mi obecnie określić, czy powrót do Fiszewa będzie aktualny, tym bardziej, że klimat w tamtejszych okolicach okazał się dla mnie niezdrowy [...]”.

Do pracy w Fiszewie nie powrócił.

W piśmie dyrektora Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy do Wydziału Personalnego Dyrekcji PINGW w Warszawie z 16.VIII.1950 została wyrażo-

na o nim opinia: „Ob. inż. Sawka pracuje w tutejszym Oddziale od dnia 10.IX.1949 r. i w czasie swej pracy wykazał duże zainteresowanie wkładając dużo pracy i wiedzy fachowej w prowadzenie Zakładu Zootechnicznego” [recte: Działu Zootechnicznego ZD Fiszewo-K.P.].

Sygn. BE-50:51/885; BE-50:71/432; BE-50:125/321, teczki: „Sawka Wilhelm”.

EUGENIUSZ SYLWESTER SPORNY

Ur. 12.VIII.1904 Nieszawa.

Zm. 27.I.1970 Iłówiec, gm. Brodnica, pow. Śrem, woj. poznańskie, pochowany na cmentarzu w Iłowcu.

Rodzice: Ignacy i Janina z d. Wasilewska.

Żona: Wanda z d. Beleur.

Dzieci: Izabella

Robert

Wykształcenie: brak danych; inżynier.

Pismem wicedyrektora PINGW w Warszawie, Pawła Hanowera, z 15.XI.1950, został skierowany do ZD Fiszewo na stanowisko Kierownika Zakładu z dniem 15.XI.1950.

„...rozpoczął urzędowanie w ZD Fiszewo z dniem 21 listopada 1950 r.”

„...ze względu na brak mieszkania w ZD Fiszewo, rodzina ob[ywatela] inż.

Spornego zamieszkuje w Puszczykowie pod Poznaniem” („Zaświadczenie” z 7.XII.1950 wystawione przez kierownika Referatu Personalnego Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy).

4.XII.1950 rozpoczął urlop wypoczynkowy (udzielony mu do 18.I.1951).

Pismem z 20.XII.1950 złożył rezygnację z pracy; rozwiązanie stosunku służbowego nastąpiło z dn. 31.XII.1950.

Obowiązki służbowe wykonywał od 21.XI do 3.XII.1950: przez 13 dni.

Następnie był dyrektorem Zakładu Hodowli Roślin Ogrodniczych w Iłowcu, pow. Śrem, woj. poznańskie (obecnie woj. wielkopolskie).

Akt zgonu: Parafia Rz.-Katolicka pw. Św. Andrzeja Apostoła w Iłowcu, Urząd Stanu Cywilnego w Mosinie, woj. wielkopolskie: akta USC Pecna.

Sygn. BE-50:71/476, teczka „Sporny Eugeniusz”.

BŁAŻEJ SZATKOWSKI

Ur. 3.II.1902 Miszek (później połączony z wsią Sąsiecno jako jej część), gm. Czernikowo, pow. Lipno).

Rodzice: Jan i Joanna z d. Durzyńska.

Żona: Krystyna z d. Mieszkowska, ur. 4.VII.1920.

Syn: Grzegorz, ur. 20.III.1947.

Wykształcenie: 4 klasy gimnazjum w Lipnie, kursy rolnicze przy Pomorskiej Izbie Rolniczej; magazynier.

„[...] W dniu 8-go czerwca 1940 roku zostałem aresztowany po raz drugi przez Gestapo, skutki w kajdany; zdołałem uciec – ukrywałem się do końca okupacji [...]” (Życiorys, 17.I.1950).

„Aresztowany. Wybite zęby” („Karta Personalna”, 18.I.1950: p.29: „Doznane represje ze strony okupanta”).

„Wysiedleni, część wywieziona do obozów, a część do Generalnej Guberni” („Karta Personalna”, j.w., p.30: „Represje okupanta w stosunku do rodziny”).

Od 1.II.1950 pracował w ZD Wojnowo, pow. Bydgoszcz, na stanowisku magazyniera I kategorii; z dniem 19.III.1950 został przeniesiony do ZD Fiszewo na stanowisko rządcy III kategorii, na którym pozostawał do 31.III.1950; następnie pracował jako pomoc gospod. (wiadomość w piśmie z 17.V.1950) i następnie jako pracownik biurowy (wiadomość w piśmie z 28.VI.1950).

Rozpoczął starania o przeniesienie z ZD Fiszewo w inne miejsce (pismo z 30.IV.1950: wiadomość w teczce „Pastucha Józef”, sygn. BE-50:71/359).

8.V.1950 złożył do Dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy „Wniosek o przeniesienie [...] w związku z pogorszeniem się mego stanu zdrowia proszę uprzejmie o możliwie natychmiastowe przeniesienie mię z terenu Żuław [...]; tutejszy klimat działa zabójczo na mój organizm oraz stan zdrowia z każdym dniem pogarsza się [...]”.

Pismem z 4.VII.1950 do Referatu Personalnego Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy, kierownik administracyjny ZD Fiszewo – Jacek Majewski informował: „W myśl polecenia Kierownika Administracyjnego Dyrekcji PINGW, ob. inż. Ciecholewskiego w piśmie z dnia 28.VI.50 r. zawieszającym w urzędowaniu ob. Szatkowskiego Błażeja, tutejszego pracownika biurowego, donoszę, że Adm[inistracja] Zakładu Doświadcz[alnego] Fiszewo wraz z Rolną Radą Zak[ładową], w myśl Socjalistycznej Dyscypliny Pracy, udzieliła mu upomnienia z naganą, z podaniem do wiadomości swojej decyzji przez ogłoszenie pisemne całej załodze Zakładu”.

Został zwolniony z pracy na własną prośbę z dniem 31.VII.1950.

Po odejściu z pracy czynił starania o ekwiwalent pieniężny za 3-miesięczny okres wypowiedzenia, którego nie zachował; starania te ostatecznie były bezskuteczne.

„Protokół spisany w dniu 29-go listopada 1950 r. na wspólnym posiedzeniu Rolnej Rady Zakładowej, Przedstawiciela P.O.P. [Podstawowa Organizacja Partyjna PZPR] i Administracji Zakładu Doświadczalnego Fiszewo.

Na powyższym posiedzeniu poruszono sprawę wezwania Inspektora Pracy 62-go Obwodu w Bydgoszczy o zapłacenie byłemu pracownikowi tut[ejszego] Z[akładu] D[oświadczalnego] ob. Szatkowskiemu Błażejowi 3-miesięcznego uposażenia w związku z jego zwolnieniem.

Zebrani, po rozpatrzeniu sprawy, postanowili jednomyślnie skargę powyższą uznać za bezpodstawną, gdyż:

1. Ob. Szatkowski zwracał się sam o zwolnienie go z pracy i z tego tytułu nie może rościć sobie pretensji do 3-miesięcznego odszkodowania.
2. Ob. Szatkowski był pracownikiem mało obowiązkowym i poleconych sobie pracę nie wykonywał należycie.
3. Ob. Szatkowski został słusznie dyscyplinarnie zwolniony, gdyż samowolnie opuszczał pracę i w dniu, w którym został zwolniony przez swoją nieusprawiedliwioną nieobecność, utrudnił i zahamował pracę w Zakładzie.

Wobec powyższego pracownicy niżej podpisani uważają, że wypłacenie żądane-go przez ob. Szatkowskiego 3-miesięcznego odszkodowania jest niesłuszne i byłoby demoralizujące w stosunku do innych pracowników. [...]”.

Sygn. BE-50:71/483, teczka „Szatkowski Błażej”.

IRENA SZRAMKE

Brak danych osobowych.

W teczce jej akt osobowych jest tylko jeden dokument: pismo Dyrekcji Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy z 10.III.1950 przenoszące Irenę Szramkę z ZD Radostowo, pow. Toruń, do ZD Fiszewo „...na równorzędne stanowisko z dniem 10 marca 1950 r.”.

Na okładce teczki jej akt jest adnotacja: „siła biurowa ZD Fiszewo 10.3.1950”.
Sygn. BE-50:71/488, teczka „Szramka Irena”.

JÓZEF SZYMANKIEWICZ

Ur. 21.II.1910 Słupia Kapitulna, pow. Rawicz.

Rodzice: Wawrzyniec i Maria z d. Hupa.

Wykształcenie: Gimnazjum Ogólnokształcące w Rawiczu (1930); studiował rolnictwo na Wydziale Rolniczo-Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1931-1933; studia przerwane z powodu „...ciężkich warunków materialnych”; pszczelarz.

„W 1939 r. brałem udział w działaniach w wojnie z Niemcami do końca września pod Kutnem, następnie w obronie Warszawy. Po kapitulacji Warszawy do-
stałem się do niewoli niemieckiej, gdzie przebywałem do końca stycznia 1945 r.

w obozie „Oflag II C” Woldenberg (Dobiegniew). W obozie prowadziłem teoretyczne i praktyczne kursy pszczelarskie dla oficerów i szeregowych” (Życiorys, 21.XII.1949).

Od 1.V do 31.VIII.1945 pracował w Lubelskim Związku Pszczelarzy w Lublinie jako kierownik pasieki; od 1.IX.1945 do 31.VIII.1948 był nauczycielem w Państwowym Liceum Pszczelarskim w Pszczelej Woli, pow. Lublin; od 1.IX.1948 do 31.XII.1949 pracował w Zrzeszeniu Pszczelarzy w Gdańsku jako kierownik pasieki w Gdańskiej Stacji Strefowej Hodowli Matek, przeniesionej następnie do Fiszewa, gdzie od 15.X.1949 objął stanowisko kierownika tej pasieki na etacie Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo.

W „Karcie Personalnej” podał, że od 1.I.1950 pracuje w Dziale Pszczelarskim [w Zakładzie Doświadczalnym Fiszewo-K.P.] [Oddziału Pomorskiego-K.P.] PINGW, jako kierownik Stacji Hodowli Pszczół. Na okładce teczki jego akt osobowych jest adnotacja: „Szymankiewicz Józef ZD Fiszewo, kier[ownik] Fermi I kat[egorii] od dnia 15.X.1949”.

Pismem z 13.IV.1950 poinformowano, że Józef Szymankiewicz „...administracyjnie podlegał będzie Dyrekcji Oddziału Pomorskiego [PINGW]”.

Pismem Wydziału Personalnego PINGW (Dyrekcji Naczelnej) w Warszawie z 13.V.1950 wyjaśniono, „...że wynagrodzenie ob. Szymankiewicza Józefa, st. asystenta w strefowej pasiece w Fiszewie, płatne jest z dotacji Ministerstwa Rolnictwa i R[eform] R[olnych] Departament Produkcji Rolnej, a nie, jak to było mylnie podane, z kredytów osobowych Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego. Pobory swoje ob. Szymankiewicz bezpośrednio otrzymywać będzie z Działu Pszczelarskiego w Lublinie”.

Sygn. BE-50:71/493, teczka „Szymankiewicz Józef”.

MARIAN TESZKA

Ur. 14.VIII.1924 Huta, gm. Brusy, pow. Chojnice, woj. pomorskie.

Rodzice: Józef i Leonarda z d. Kręcka.

„29. Doznane represje ze strony okupanta: wywłaszczony z gospod[arstwa]

i wywieziony na pracę przymusową, aresztowany przez 1 mies[iać] (do chwili ucieczki) przez Gestapo”

„30. Represje okupanta w stosunku do rodziny: rodzina wywłaszczona z gospodarstwa” („Ankieta Personalna”, 21.VI.1948).

Wykształcenie: Państwowe Koedukacyjne Liceum Technologiczne w Inowrocławiu (matura, 1947): technik-rolnik.

W r. 1950 przystąpił do egzaminów wstępnych na Wydział Rolny Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie-Kortowie.

Od 1.IV.1948 do 30.XI.1950 pracował jako asystent techniczny i następnie młodszy asystent w PINGW – w Zakładzie Doświadczalnym Głęboke, pow. Inowrocław.

Do 31.XII.1950 był pozostawiony do dyspozycji Administracji Zakładów Doświadczalnych PINGW (otrzymał wynagrodzenie za grudzień 1950).

24.XI.1950, pismem do Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy, złożył ofertę: „...jestem skłonny przyjąć stanowisko asystenta Działu Roślinnego w Zakładzie Doświadczalnym w Fiszewie”. Pracy w ZD Fiszewo nie otrzymał.

Został „...zwolniony z powodu reorganizacji Instytutu”.

Sygn. BE-50:71/505,teczka „Teszka Marian”.

JÓZEF WASIEWICZ

Brak danych osobowych.

Żonaty, żona: brak danych osobowych.

Magazynier.

W r. 1949 mieszkał w Janowie, gm. Elbląg, pow. Elbląg (ok. 15 km od Fiszewa).

20.VI.1949 złożył pismo do Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy

„...o przyjęcie mnie na posadę w charakterze magazyniera (urzędnika podwórzowego) w maj[ątku] Fiszewo, należącego [recte: należącym-K.P.]

do PINGW”. Od 1.VII.1949 do 30.VI.1950 pracował w ZD Fiszewo jako magazynier I kategorii.

„...żonę ob. Wasiewicza proszę zatrudnić w Zakładzie” (w ZD Fiszewo) – pismo z 26.VII.1950; brak wiadomości czy podjęła tę pracę.

Sygn. BE-50:71/526, BE-50:71/527, teczki „Wasiewicz Józef”.

TADEUSZ WĘDROWSKI

Ur. 20.I.1922 Kokocko, pow. Chełmno, woj. pomorskie.

Rodzice: Józef i Marianna z d. Kozłowska.

Wykształcenie: Państwowe Liceum Agrotechniczne w Bydgoszczy (1948): technik – rolnik.

„24. Miejsce zamieszkania podczas okupacji: wysiedlony na prace rolne do maj[ątku] Lünow, pow. Greifswald (Niemcy).

29. Doznane represje ze strony okupanta: wysiedlony 6.VI.1940 r. na prace rolne do Niemiec.

30. Represje okupanta w stosunku do rodziny: brat w niewoli niemieckiej, reszta rodziny wysiedlona na prace do Niemiec”. [Ankieta personalna”, 24.XI.1948].

Od 1.XI.1948 pracował jako asystent techniczny w Zootechnicznym Zakładzie Doświadczalnym PINGW w Dźwierznie, pow. Toruń, i w związku z likwidacją tego Zakładu został przeniesiony do Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo na takie samo stanowisko: pracował tu do 31.XII.1949. Odszedł na własną prośbę i przeszedł do pracy w szkolnictwie rolniczym jako nauczyciel hodowli w szkole ho-

dowli bydła w Dzierzgoniu, pow. Sztum (Państwowa Szkoła Prakt. Specj. Hodowli Bydła).

Sygn. BE-50:71/532,teczka „Wędrowski Tadeusz”.

MARTA WILKOŃSKA

Ur. 23.VIII.1909 Wilno.

Rodzice: Zdzisław i Stanisława z d. Strawińska Czarnoccy.

Mąż: Wiesław Wilkoński.

Córka: Halina, ur. 28.II.1934 w Puławach.

Wykształcenie: Główna Szkoła Gospodarcza Żeńska w Snopkowie koło Lwowa (1930); specjalizacja: hodowla.

Używała tytułu inżyniera i w pismach urzędowych PINGW była tytułowana inżynierem, zapewne na podstawie Ustawy z dnia 28 stycznia 1948 r. o stopniu inżyniera („Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, R.1948 nr 10, poz.68)

i Zarządzenia Ministra Oświaty z dnia 6.X.1948 r. o przekazaniu niektórym szkołom wyższym prawa potwierdzenia stopnia inżyniera („Dziennik Urzędowy Ministerstwa Oświaty”, R. 1948, nr 11, poz. 200).

W r. 1946 ukończyła skrócony Kurs Organizacji Gospodarstw zorganizowany przez Warszawską Izbę Rolniczą – Warszawski Okręg Ćwiczebny Organizacji Gospodarstw zorganizowany przez Warszawską Izbę Rolniczą – Warszawski Okręg Ćwiczebny Organizacji Gospodarstw w Bielanach, pow. Grójec.

„30. Represje okupanta w stosunku do rodziny: uwięzienie i rozstrzelanie męża Wiesława Wilkońskiego w 1941 r.” („Karta Personalna, 20.VI.1948); został rozstrzelany przez Niemców w Lublinie („Życiorys”, 1.VIII.1948).

W Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego rozpoczęła pracę 1.VI.1931 jako praktykantka w Stacji Zootechnicznej w Borowinie, pow. Puławy, woj. lubelskie, gdzie do 30.III.1932 odbywała praktykę hodowlaną, następnie od 1.III do 31.III.1938 była zatrudniona jako pomoc techniczna i od 1.IV.1938 do 1.VII.1946 jako asystentka.

Od 1.VIII.1947 do 1.IV.1948 była p.o. kierownikiem Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego w Dźwierznie, pow. Toruń, należącego do Związku Samopomocy Chłopskiej – Oddziału Wojewódzkiego w Bydgoszczy, następnie przejętego przez Oddział Pomorski PINGW w Bydgoszczy.

Od 1.I.1949 była mianowana p.o. kierownikiem (i następnie kierownikiem) nowo utworzonego Zootechnicznego Zakładu Doświadczalnego Fiszewo (umowa zawarta 1.I.1949, przesłana do podpisania pismem z 26.VII.1949).

Pismem Dyrektora Oddziału Pomorskiego PINGW w Bydgoszczy z 10.VI.1950 została przeniesiona do Zakładu Doświadczalnego Kamienica, pow. Tuchola, na stanowisko p.o. kierownika Zakładu.

Jako p.o. kierownik ZZD Dźwierzno została ukarana wpłatą 500 zł. na odbudowę Warszawy „...za niedotrzymanie terminu złożenia preliminarzy gospodarczych Zakładu w wyznaczonym terminie [...]” (pismo z 6.XII.1947).

Pismem kierownika Referatu Personalnego Oddziału Pomorskiego PINGW z 1.VII.1950 otrzymała naganę (nie podany powód):

„Referat Personalny Oddziału Pomorskiego PINGW stwierdził, że Kierownik Zakładu do zarządzenia Administracji Zakładów Doświadczalnych, opartego na uchwale Wojewódzkiej Rady Narodowej, podszedł nie po obywatelsku wyłamując się z akcji całego naszego województwa, podrywając przez to autorytet i dobrą opi-

nię Instytutu. Takie postępowanie ob. Kierownika zmusza mnie do udzielenia nagany z równoczesnym odnotowaniem tej nagany w aktach personalnych ob. Kierownika.

Zaznaczam przy tym, że o ile podobny wypadek miałby się powtórzyć, to będę zmuszony sięgnąć do dalej idących środków, które wreszcie przełamają dotychczasowe lekceważenie sobie wziętych na siebie obowiązków.

Równocześnie zarządzam by pismo niniejsze zostało odczytane na najbliższej Radzie Zakładowej.”

Sygn. BE-50:71/536, BE-50:71/537, teczki „Wilkońska Marta”.

KLEMENS WOLNIK

Ur. 7.XI.1930 Samociążek, gm. Koronowo, pow. Bydgoszcz, woj. pomorskie.

Rodzice: Cezary i Marta z d. Gołata.

Wykształcenie: Państwowe Liceum Rolnicze 1-go Stopnia dla Dorosłych w Bydgoszczy (1949); był członkiem Szkolnego Koła ZMP (Związek Młodzieży Polskiej).

Od 1.VII do 30.IX.1949 był zatrudniony jako praktykant w ZD Głębokie, pow. Inowrocław i od 1.X.1949 do 31.III.1950 tamże na stanowisku technika hodowlanego. W związku z likwidacją ZD Głębokie, został przeniesiony (na własną prośbę) od 1.IV.1950 do ZD Fiszewo na takie samo stanowisko (jako p.o. młodszy zootechnik).

Po wniosku Antoniego Parfianowicza, p.o. kierownika Zakładu, o zaszeregowanie K. Wolnika do wyższej grupy wynagrodzeń, kolejny p.o. kierownik Zakładu, Wilhelm Sawka, niesprawiedliwie i krzywdząco, zarzucił K. Wolnikowi „...brak zamiłowania do hodowli...” i przeniósł go do Działu Roślinnego (zob. rozdział „Konflikty”).

11.XI. 1950 K. Wolnik rozpoczął urlop, w czasie którego, od 23.XI, został powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej.

Sygn. BE-50:71/551, teczka „Wolnik Klemens”.

HALINA ŻMUDZIŃSKA

Ur. 19.VI.1931 Zielonczyn, pow. Bydgoszcz, woj. pomorskie.

Rodzice: Władysław i Marta z d. Walter Romelowie.

Mąż: Grzegorz Żmudziński.

Wykształcenie: Państwowe Czteroletnie Liceum Rolnicze w Bydgoszczy (1949).

W Liceum należała do ZMP (Związek Młodzieży Polskiej).

W ZD Fiszewo pracowała od 15.IX do 15.XI.1950 jako technik hodowlany.

W piśmie z 31.X.1950 o zwolnienie z pracy podała: „Wniosek mój motywuję chorobą wymagającą stałej opieki lekarza specjalisty oraz nieodpowiednim klimatem”.

Sygn. BE-50: 71/585, teczka „Żmudzińska Halina”.

GRZEGORZ ŻMUDZIŃSKI

Ur. 16.VIII.1928 Przechowo, pow. Świecie nad Wisłą, woj. pomorskie.

Rodzice: Jan i Jadwiga z d. Szwaba.

Żona: Halina z d. Romel.

Wykształcenie: Państwowe Liceum Rolnicze w Bydgoszczy (1946): technik-rolnik.

Rozpoczął studia rolnicze na Uniwersytecie Wrocławskim i na Politechnice Wrocławskiej, które przerwał „...z powodu braku środków materialnych”.

„W sierpniu 1944 r. zostałem wysłany do prac ziemnych w okolicy Torunia, gdzie przebywałem do końca listopada 1944 r.” (Życiorys”, 6.IX.1950).

Od 6 do 25.VIII.1945 pracował w należącym do Oddziału Pomorskiego PINGW ZD Mochelek (część wsi Mochle, woj. bydgoskie) jako praktykant. Od 15.X.1947 do 30.VI.1948 był nauczycielem w Szkole Przynsposobienia Rolniczego w Sicienku, pow. Bydgoszcz. Od 1.X.1948 do 31.VIII.1950 pracował jako referent w Banku Rolnym w Bydgoszczy.

W ZD Fiszewo pracował od 15.IX do 15.XI.1950 jako technik doświadczalny.

W podaniu z 31.X.1950 o zwolnienie z pracy napisał: „...Wniosek motywuję stanem zdrowotnym żony”.

Sygn. BE-50:71/586,teczka „Żmudziński Grzegorz”.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
ADMINISTRACJA	10
DZIAŁY NAUKOWE	11
INNI PRACOWNICY	12
INSTYTUT UPRAWY NAWOŻENIA I GLEBOZNAWSTWA: POLE DOŚWIADCZALNE FISZEWO	13
REZYGNACJE Z PRACY	13
KONFLIKTY	15
ZASTRASZANIE ŚRODOWISKA NAUKOWEGO PINGW: ARESZTOWANIA	19
OSOBY ZWIĄZANE Z ŻUŁAWAMI I FISZEWEM BADANIAM NAUKOWYMI	21
LUDZIE ZAKŁADU DOŚWIADCZALNEGO FISZEWO	22